

Poština plačana v gotovini

66 dvajsetletnici
Mariborskega občinstva S.P.D.

A stylized, high-contrast illustration of a mountain peak. A silhouette of a skier is shown in mid-turn on the slope. Above the mountain, there are simple outlines of clouds. The entire illustration is rendered in black and white with a graphic, almost woodcut-like style.

Planinski- vestnik

LETO 1939
ŠTEV. 10

PLANINSKI VESTNIK, LJUBLJANA (Jugoslavija, Slovenija)

Izdaja in zalaga: SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO - OSREDNJE DRUŠTVO, LJUBLJANA

»PLANINSKI VESTNIK« izhaja 12 krat na leto in stane v tuzemstvu za vse leto 50 Din, za inozemstvo 80 Din. Naroča, plačuje, reklamira, inserira se pri upravi: Osrednje Slovensko Planinsko društvo v Ljubljani. — Glavni urednik: dr. Josip Tominšek v Mariboru; njemu se pošiljajo rokopisi, poročila, sploh spisi za tisk besedila. — Za vsebino so odgovorni avtorji; njim se pridržava pravica ponatisa.

Odgovorni urednik: dr. Arnošt Brilej, Ljubljana. — Izdajatelj: Slovensko Planinsko društvo - Osrednje društvo, Ljubljana. — Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (njen predstavnik Jože Kramarič).

Vsebina 10. številke: A) Mariborska podružnica SPD ob dvajsetletnici: Dr. Jože Bergoč: Bilanca ob 20-letnici Mariborske podružnice SPD (str. 273). — Dr. Ljudevit Brence: Začetno delovanje Mariborske podružnice SPD (str. 274). — Ludvik Zorut: Postanek in razvoj Mariborske podružnice (str. 276). — Dr. Igor Rosina: Nacionalni pomen našega pohorskega planinstva (str. 295). — Brunon Rotter: Pregled razvoja turisticke v Mariboru (str. 297). — Dr. Janko Orožen: Maribor in zimska turistika (str. 298). — Mirko Lorger: Razvoj alpinizma pri Mariborski podružnici (str. 299). — Ivan Kravos: Spomini na prevzem Mariborske koče (str. 300). — Dr. Josip Tominšek: Epilog (str. 302). — B) Splošni del: Jos. Wester: Marko Vincenc Lipold o Savinjskih Alpah (str. 304). — Anton Flegar: Gorenja Kopica, 2202 m (str. 308). — Pavel Kunaver: Planinec in angleščina (str. 309). — Obzor in društvene vesti: Nj. Vel. kralj Peter II. na Triglavu (str. 310); † Ravnatelj Jakob Zupančič (str. 311); V spomin Dušanu Klepeu (str. 312); Dve novi smrtni nesreči (str. 313); Nezgodna na strehi Jalovca (str. 314); »Planinski Vestnik« in carski dvor v Sofiji (str. 315); Holandski turisti v naših planinah (str. 315); Odkritje spominske plošče Alojziju Knafelcu (str. 315); Nova planinska postojanka na Gorjancih (str. 316); Planinski tabor na Plešivcu (str. 316); Darovalci za Mladinski dom (str. 316); † Bogumil Kajzelj (str. 316).

Ako potrebujete

tiskovine, kataloge, ilustracije, prospekte in se ne morete odločiti, v kakšni tehniki naj se izdelajo, se blagovolite obrniti na

Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani

BAKROTISK, OFFSET-
IN LITOGRAFSKI TISK
KLISARNA
TISKARNA ZA KNJIGO-
IN UMETNIŠKI TISK

Brzovjavni naslov: »Jugotiskarna Ljubljana«

Umetniški grafični zavod, v katerem so zastopane vse moderne grafične panoge. Vsa grafična dela se izvršujejo lepo, solidno in po zmerni ceni

Kuhinjska oprema, posoda, jedilno orodje, vrtno orodje
v edini specialni trgovini za kuhinjske in gospodinjske predmete

Franc Golob, Ljubljana
Wolfova ulica 8 — Telefon 27-81

Zahtevajte ponudbe!

Mariborska podružnica SPD ob dvajsetletnici

Dr. Jože Bergoč:

Bilanca ob 20letnici Mariborske podružnice Slovenskega planinskega društva

Dne 6. junija 1919 je društvo požrtvovalnih planincev, z dr. Ljudevitom Brencetom na čelu, ustanovilo planinsko podružnico v Maribóru, da prevzame planinsko poslanstvo SPD na naši severni meji in zabriše na naših severnih planinah sledove prejšnjega nemškega vpliva v planinstvu. Podružnica je ob ustanovitvi štela le 22 članov, njeni dohodki so v prvem letu znašali samo 110 din. Iz teh najskromnejših začetkov se je v 20 letih razvila v tako močno planinsko družino, da je ob koncu leta 1938 štela 1433 članov, da znaša sedanja vrednost njenih zemljišč, poslopij in inventarja okoli 2 milijona dinarjev in da potrebuje za svoje delovanje 6 odsekov. Kmalu po svoji ustanovitvi je kupila Mariborsko kočó in razširila njeno posest na okoli 12 ha. Kmalu nato je otvorila postojanko na Klopnem vrhu, a nekaj let pozneje zavetišče na Pankracu. Nedavno pa je zgradila svojo največjo postojanko, ponosni Senjorjev dom na zapadnem Pohorju, in je tam razširila posest na okoli 18,5 ha. Mariborska kočó se je zaradi svoje prekrasne lege razvila v najpriljubljenejšo letno planinsko letovišče, Senjorjev dom pa je postal središče zimskega sporta na Pohorju. Pri tem pa je vedno in povsod varovala slovenski značaj naših severnih planin, Pohorja in Kozjaka.

Ni pa se podružnica omejevala na ta ožji društveni delokrog. Kjerkoli je bilo potreba, da se ustvari ali poživi delo za planinske cilje, je krepko posegla vmes. Iz njene srede so izšli prvi pionirji zimskega sporta na naši severni meji; ti so se udeleževali v raznih smučarskih klubih in odsekih, ki so v teh krajih dvignili zimski sport na današnjo višino. Iz njenih vrst je izšla zamisel ustanovitve Tujsko-prometne zveze, ki usmerja sedaj lep del tujskega prometa v naše severne kraje; dala je tudi pobudo za zgraditev banovinske ceste na Pohorju, ob kateri v zadnjem času nastaja lepa planinska kolonija.

Pri taki bilanci 20-letnega dela se podružnica z vso hvaležnostjo spominja mož, ki so jo privedli do današnje stopnje razvoja, vsakoletnih svojih planinskih delavcev, od načelnikov, odbornikov in gosposodarjev pa do poslednjega planinskega »pleskarja«, ki je v svojem prostem času s čopičem v roki utiral in kazal nova pota po naših planinah. Koliko sej in potov je bilo opravljenih, koliko nedelj

in praznikov žrtvovanih! Za vse to nesebično in požrtvovalno delo, ki ga voljno prevzemajo in je za današnje čase mogoče težko razumljivo, jim podružnica na tem mestu izreka vse priznanje in toplo zahvalo.

Po tako uspešnem delovanju zre podružnica z zaupanjem v bodočnost. Pri sedanji gospodarski krizi sicer tudi njo tarejo finančne skrbi; kljub temu je prepričana, da bo z dobro voljo in vztrajnim delom tudi te slabe čase srečno prenesla. Pred njo je še marsikatera planinska naloga. Še je treba dela pri poteh in postojankah, še je treba zbuditi ljubezen do planin in vzgajati planinski naraščaj. S tem bo tudi ona doprinesla svoj delež k dograditvi močne Jugoslavije. Kajti kdor enkrat spozna in doživi naše planine, ta jih vzljubi in jih nikoli ne pozabi. In kdor enkrat vzljubi ta najlepši okras naše domovine, ta postane tudi njen trdno zvest sin in zanosno pogumen branitelj.

Dr. Ljudevit Brence:

Začetno delovanje Mariborske podružnice SPD

V predvojnem času je na Dunaju živelo veliko Slovencev. Bili so to večinoma uradniki v ministrstvih in drugih uradih. Z brati Čehi smo delali skupne izlete v bližnjo in daljšo dunajsko okolico. Posebno priljubljeni so bili izleti na Hohe Wand, Rax in Schneeberg. Ti izleti — lepe ture, tudi lažje in težje plezalne — so mi še danes v najlepšem spominu; saj je poleg družabne razgibanosti bil za nas turiste svobodni skok iz morja zgradb velemesta posebno velik užitek v planinski naravi.

Kasneje smo se planinci organizirali v posebni planinski podružnici SPD. Predsednik te Dunajske podružnice je bil dr. Ljudevit Valjavec, sedaj načelnik v ministrstvu v Beogradu. Podružnica se je začela zelo živahno udelejevati in je z raznimi prireditvami zbrala precejšno vsoto, ki jo je hotela uporabiti za gradnjo velike planinske postojanke na Mangrtu ali ob Škrlatici, kjer se je posebno občutila potreba po planinski postojanki, kakor je bila Kredarica ob Triglavu. Podružnica je bila tudi središče slovenskega nacionalnega življenja na Dunaju in je združevala pri raznih prireditvah, kakor predavanjih, posebno pa pri planinskih plesih v hotelu Pošta na Fleischmarktu, vse slovensko občinstvo, kakor tudi mnogo Čehov.

Ob prevratu, konec leta 1918, so splavali vsi načrti podružnice po vodi; dunajski slovenski uradniki smo prestopili v službo jugoslovanske države. Meni je bila dana naloga, da organiziram oddelek finančnega ravnanja v Mariboru, ki so ga zapustili vsi nemški uradniki, ker so menili, da se bo aparat brez njih moral ustaviti. Zmotili so se; uradovanje je šlo v naši narodni državi tudi brez nemških uradnikov brezhibno naprej.

Planinska žilica nam z Dunaja v Maribor prestavljenim slovenskim uradnikom ni dala miru. Prve izlete smo usmerili na goro sv. Urbana, ki s svojo mično cerkvico tako ljubko vabi na poset. Ta

gora nam je nudila diven razgled posebno proti veličastnemu Pohorju z njegovimi temnimi gozdovi. Tačas se je odločilo malo število planincev, da prenesemo delovanje prejšnje Dunajske podružnice v Maribor. Ko smo odstranili razne ovire, posebno ko se je določil delokrog nove podružnice nasproti že več let obstoječi Ruški, smo ustanovili posebno Mariborsko podružnico SPD, katere prvi predsednik sem bil jaz. V prvem odboru je bil med drugimi tudi zaslužni dr. Valjavec. Novi odbor planinskih idealistov je šel z največjo vneto na delo. Potreba po slovenskih kažipotih in markacijah je bila velika, ker so tačas bili v okolici povsod nemški napisi. Začeli smo z markacijo ob severni meji, najprej prelepega planinskega pota Maribor—Sv. Urban—Sv. Križ—Sv. Duh. Ob sobotah in nedeljah smo nosili odborniki v svojih nahrbtnikih orientacijske tablice, ki jih je izdeloval moj rajni oče, nadučitelj v pokoju. — Slovenskemu gibanju nenaklonjeno nemčursko prebivalstvo nam je večkrat tablice razbilo in markacije uničilo. Naša vztrajnost pa je končno zmagala.

Podružnica je svoje delovanje potem razširila na Pohorje, kjer sta posebno na vzhodnem predelu gospodovala nemško planinsko društvo in »Deutscher Bergverein Marburger Hütte«. — Z velikim trudom je odbor dosegel, da smo sklenili s tedanjim upraviteljem posestev grofa Zabeo najemninsko pogodbo, s katero smo z nizko najemnino dobili za dobo 10 let v najem zapuščeno lovsko kočo na Klopnem vrhu. Tako smo se vsidrali na Pohorju in dobili tam svoj planinski dom, ki smo ga docela preuredili, popravili in za prvo silo usposobili kot planinsko zavetišče.

Omeniti je treba, da je med mariborskimi Slovenci bilo tačas za planinstvo zelo malo vneme. Večji del mariborskih planincev je bil včlanjen v Ruški podružnici. Nova podružnica je morala torej skrbeti za dotok novih planincev v novo postojanko, kar se ji je po daljšem organizacijskem delu tudi posrečilo. Na skupnih izletih na Pohorje je bilo vedno več slovenskih turistov in je s tem tudi vzhodno Pohorje dobilo svoj slovenski značaj nazaj. Tod si poprej našel na potovanju po Pohorju le trume nemških turistov, ki so se zbirali v svoji Marburger Hütte.

Ko je oblast razpustila Bergverein, je dobila naša podružnica priložnost, da pridobi to planinsko postojanko. Sklenila je s tedanjim kuratorjem razpuščenega društva, g. dr. Klemenčičem, kupno pogodbo, po kateri je odkupila Mariborsko kočo z vsem inventarjem za sodnijsko določeno ceno. S to postojanko se je šele začelo pravo planinsko udejstvovanje podružnice. Ker so se nemški turisti poslej izogibali Mariborske koče, je moral prvi odbor zbujati med mariborskimi Slovenci zanimanje za Pohorje, kar se mu je kmalu tudi posrečilo. Imel pa je že prvi odbor še daljnosežnejši načrt, da raztegne delovanje tudi na zapadno Pohorje. Z zgraditvijo koče na Ribniškem jezeru je hotel odpreti tudi ta del turističnemu svetu. Izvedba tega načrta pa je pripadla po mojem odhodu iz Maribora novemu odboru, ki sicer ni ob Ribniškem jezeru zgradil Ribniške koče, ampak od tam nekaj sto metrov oddaljeni Senjorjev dom na sedlu.

Iz temelja, ki ga je postavil prvi odbor, je zrasla zdaj mogočna Mariborska podružnica. Poprej zanemarljeno Pohorje se je docela odkrilo, val turistov se od leta do leta večja; koč Mariborske podružnice izkazujejo največji obisk med vsemi postojankami SPD.

Ludvik Zorzut:

Postanek in razvoj Mariborske podružnice

(Ob dvajsetletnici.)

Postanek, ustanovitev, organizacija, obstoj Mariborske podružnice, ki je zrastle v posebnih poveljnih razmerah z rojstvom Jugoslavije, v velikem času, ko je tudi zgodovina planinstva črtala v obmejnem ozemlju svoje novo razdobje, ta priznana svojstva ji dajejo svečan okvir lepe jubilejne planinske podobe. In v tej podobi, ki jo obrobajo jasne modrine solnčnih višav s Pohorja in Kozjaka, zazremo oživiljene svetle jase, temne hoste, trate, glažute, rožnate livade, oble vrhove, v njih naročju bele dvorce, planinske koč in domove; zaslutimo utrip šumikov iz pohorskega osrčja, utrip žitja drvarjev, kočarjev, ogljarjev, pastirjev, lovcev, vmes vrisk iz veselih planinskih src; zazremo znane obraze planinskih pionirjev, kako utirajo nova pota, postavljajo nova znamenja, nove temelje in gradijo, gradijo; za njimi hodimo mi, po njihovih markiranih planinskih stezah. In vse to je izpričano v dejanjih in vse je zapisano v ohranjenih dokumentih. Listamo po zaprašenih zapisnikih in slastno beremo ter vestno zapisujemo zgodovinsko knjigo mariborskega planinstva.

Planinstvo v Podravju pred letom 1919.

Slovenci smo začeli gojiti pravo planinstvo komaj v 70—80 letih po političnem prebujenju; imeli pa smo že prej posamezne vele-turiste (Valentin Stanič!). Izza davna pa so pri Slovencih v navadi planinska romanja na božje poti: na Sv. Goro, na Svete Gore, na Uršljo goro, na Ptujsko goro, na Mirno goro, na Staro goro, na Višarje in na druge gore — le na gore — na vrhe, kjer stoje cerkvice in znamenja. Podravski Slovenci, planinski romarji, hité še danes k Sv. Urbanu, na Sv. Duh, k Pankracu na Kozjak ali pa k Sv. Arehu, k Sv. Trem Kraljem, k Sv. Antonu, Sv. Primožu na Pohorju.

V to lepo pobožno planinsko romanje podravske Slovencev k pohorskim in kozjaškim cerkvicam pa se v letih civiliziranega planinstva vrine tuje nemško meščanstvo, ki prvo zanese v te gorske idile svoje oholo gospodstvo in oblastvo nad tem našim planinskim svetom. Podravje z Mariborom je bilo v nemškem območju deželnega mesta Gradca. Od tam tudi pobuda, da se je dne 18. marca 1876 ustanovila mariborska sekcija nemško-avstrijskega planinskega društva (DÖAV — Sektion Marburg). Kot njen predsednik se skoraj stalno imenuje dr. Joh. Schmiderer. Sekcija sprva ne deluje v svojem

okrožju; vzdržuje le predavanja o nemških Alpah, podpira svoje sestrške sekcije, prireja izlete drugam; na Pohorju in Kozjaku se prav malo udelejštuje, šele pozno se ozre k Sv. Urbanu, Sv. Duhu, Sv. Bolfenku, prireja družabne zabave (v tedanjem hotelu »Zur Stodt Wien«): »Tanz auf da Olm«, »Kirtag of da Olm«. Za dvajsetletnico (1896) ima proslavo v kazini, za tem »Frühschoppen auf Sankt Urban«, končno »Schlußfeier in den Kellereien«; stalno poje »Männergesangsverein«, sodeluje »Schlarafija«, tudi akademiki; vabi graške bratce, prireja vsakoletno kresovanje na Sv. Urbanu, podpira tuje koč. V poznejših letih prične z markacijami na Pohorju in Kozjaku; pri tem ji pomaga sekcija iz Slovenjgradca. Članstva je malo; prvo leto 23, največ 76 (1910), izbira se samo iz višjih slojev; to so trgovci, inženirji, profesorji, sodniki in mariborski magnati. Tako je bilo do 1908, ko so jih Gradčani prebudili in jim navdahnili misel o gradnji razglednega stolpa na Pohorju. Bil je za to poseben »Turmbauausschuß«. Benediktinci ustanove sv. Pavla so z največjo ljubeznivostjo dovolili zgraditi ta stolp na njihovem posestvu, na Reškem ali na Vetrinjskem vrhu (1246 m). Zgradila ga je tvrdka Griedl z Dunaja. Dne 20. julija 1909 je bil za sekcijo »praznik in častni dan«, ko so stolp ob ogromni udeležbi otvorili kot »Aussichtswarte (»Bachernwarte«) an der Grenze deutscher Art und Sitte«. Prvikrat je zazvenela v sekciji nacionalna struna. Razen nekaj markiranih potov, napisnih tabel in postavitve razglednega stolpa ni pokazala Mariborska sekcija od leta 1876 vidnih uspehov in ni otvorila nobene koč. Komaj v letu 1912 je začela snovati koč v Logarski dolini.

Zato pa so mariborski nemški mogotci osnovali 1912 novo društvo »Deutscher Bergverein Marburgerhütte«, ki naj poleg zgraditve Mariborske koč tudi v planinstvu s podvojeno močjo razširi svoj nemški vpliv in nemško posest na Pohorju. Nemštvo je bilo stavljeno pred planinstvom; kajti član tega društva je smel biti le »Nemec arijskega porekla« (»deutsch-arischer Abkunft«). Dne 7. sept. 1913 je že otvorena Mariborska koč. Med sekcijo in tem društvom je bilo harmonično sodelovanje. Leta 1914 sekcija zopet razpravlja o projektu koč v Logarski dolini; preprečila jo je svetovna vojna. V letu 1915 delovanje ponehuje. Zapisnikar toži, da je tudi Italija napovedala Avstriji vojno, »das treulose Italien, das wir Deutsche stets so gern besuchten«. Vse delovanje je med vojno pojenjalo. Leta 1919 je bila razpuščena sekcija nemškega avstrijskega planinskega društva, leta 1921 pa še »Deutscher Bergverein«. Nemško planinstvo ni imelo svojih rodni tal in je po naravnem procesu tudi zašlo.

S slovenske strani je nemški planinski pohod na Pohorje zadržavala Podravska podružnica SPD Ruše, ustanovljena leta 1901; z otvoritvijo Ruške koč (1907) je zaustavljala nadaljnje prodiranje nemškega vpliva. Slovensko in nemško planinstvo sta se na Pohorju srečali, njun dvoboj je presekala svetovna vojna, a leta 1918 je prišlo svoje k svojemu.

Ustanovna doba Mariborske podružnice

(Od 6. jun. 1919 do 30. okt. 1922. — Načelnik dr. Ljudevit Brence.)

*Dr. Ljudevit Brence
prvi načelnik*

Po političnem preobratu 1918 je moral naravno slediti tudi preobrat v planinstvu. V tem času so se okrog svoje matice v Ljubljani (Slovensko Planinsko društvo, ustanovlj. 1893) že zbrale njene podružnice (tedaj 26 po številu, posejane povsod po Sloveniji). K tem svojim posestrimam se je pridružila še Mariborska kot 27., t. j. prva po svetovni vojni (vseh SPD podružnic je 41). Podravska, njena soseda iz Ruš, jo je priklicala na dan, ker je za svoje področje imela preobsežen delokrog (vse Pohorje in Kozjak). Njen načelnik Davorin Lesjak je dajal pobude, Maribor mesto naj ima tudi svoj planinski delež. Sledijo sestanki, posvetovanja, pripravljalni odbor. Dne 6. junija 1919 so se v kmetški sobi Narodnega doma sešli planinski prijatelji (sklicatelj Ferdo Leskovar). Kot ustanovni očetje

Mariborske podružnice SPD so bili postavljeni: dr. Ljud. Brence za predsednika, Ferdo Leskovar za tajnika, Pavla Budinek za blagajnika, pl. Premerstein, prof. Brolih za odbornike, dr. Ljud. Valjavec in Franjo Žebot za namestnika, ravnatelj Franc Pišek in Ivan Roglič za pregledovalca računov; kumovali so ji župnik Ljubša, novinar Pirc in drugi. Podružnica je štela 22 članov. Njen delokrog: del Pohorja in Kozjak. Podružnica gre takoj na delo: postavlja slovenske kažipote, prireja izlete, sklicuje posestrske podružnice na sestanke, snuje celo pevski zbor, se shaja v kavarni Central. Na seji 26. junija 1919 že prevzema sekvestrirano premoženje mariborske nemške sekcije, ki je obstajala v nekaj kronah in v zapisnikih, nakar prihaja 24. sept. 1919 v last SPD tudi razgledni stolp. Naši so ga hoteli prekrstiti v Vetrinjski stolp.

Na prvem občnem zboru 5. januarja 1920 ostane isti odbor z malimi spremembami: Avgust Pavlinič, tajnik (Budinek odstopi), Bruno Rotter, blagajnik, dr. Jos. Tominšek, odbornik, Ivan Kravos in Franjo Majer v markacijskem odboru. Delo se podvoji, ustanovi se ravno imenovani odsek. Dne 1. junija 1920 je prirejen prvi planinski ples v Kazini (do 1921 je tudi Deutscher Bergverein še vedno imel svoje planinske zabave). Pred koškim plebiscitom je podružnica priredila 17. avgusta 1920 oficialni

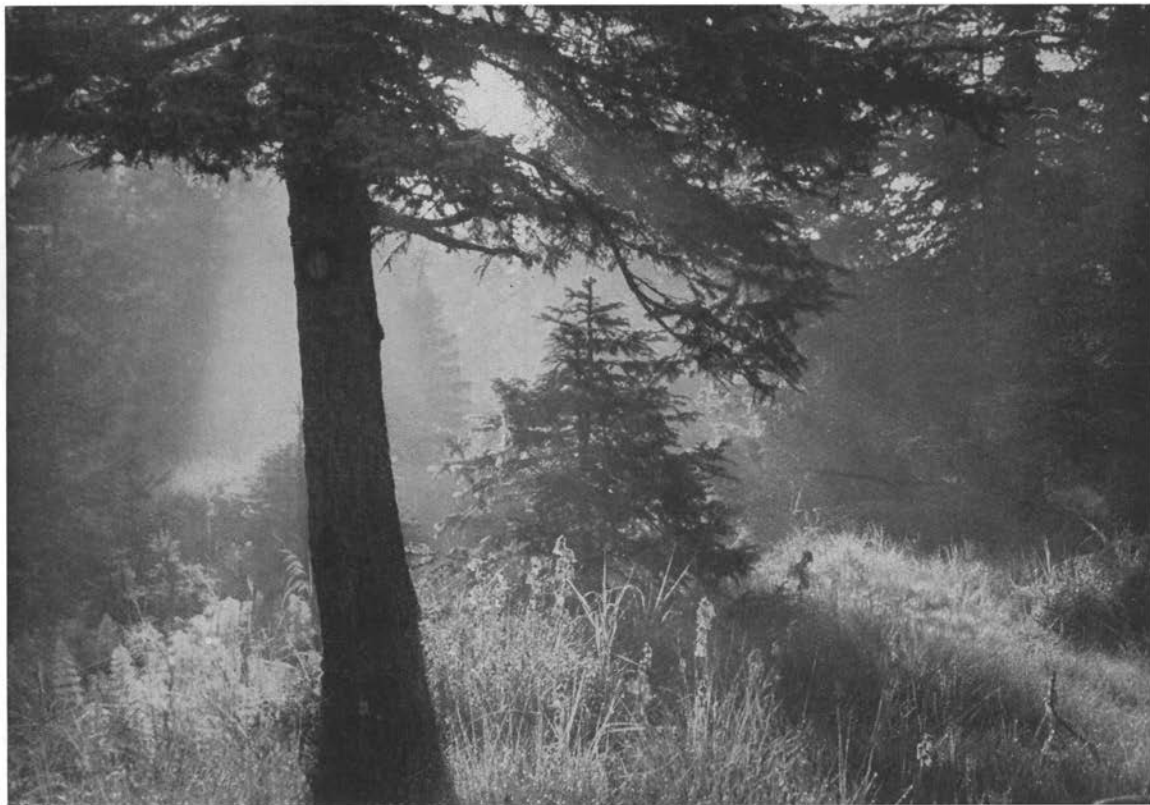

Foto Lipovšek M.

Jutro na Pohorju

izlet na Obir (80 udeležencev z godbo). Bruno Rotter izda prvi planinski koledar, »Planinski Vestnik« tudi prične nanovo izhajati. In značilno: kakor poprej nemška sekcija, je sedaj tudi naša podružnica šla iskat dela in zaposlitve drugam, noter v Savinjske Alpe. Prevzema vzdrževanje poti skozi Grlo, potem tudi od Škarij na Klemenškovo planino, projektira celó koč na Planinščici in kupuje že stavbišče. Za II. planinski ples (5. februarja 1921) v Götzovi dvorani oskrbi dekoracijo umetniško društvo »Grohar« za 10 tisoč kron pod vodstvom profesorja Cotiča; Ferdo Pinter aranžira kmetsko ženitev.

Pojavljajo se novi delavci, članstvo narašča.

Na 2. rednem občnem zboru 12. marca 1921 v gostilni »Maribor« se pomnoži odbor z novimi delavci: dr. Karel Škapin (tajnik), Ignac Baloh (blagajnik), ravnatelj Jaka Zupančič (gospodar) in Ciril Hočevar, Ivan Roglič, Karel Tiefengruber, Albin Novak kot odborniki in namestniki poleg ostalih že imenovanih.

Odbor se bavi z mislijo, da zgradi lastno koč tik Mariborske, ki je bila še v nemški lasti. Markacijski odsek deluje v domačem terenu, pa tudi v Savinjskih Alpah, postavlja table, popravlja poti na Ojstrici in Škarjah; podružnica se bavi s postavitvijo koč v Savinjskih Alpah: na Planinščici ali na Savinjskem sedlu ali na Podélh. Javnost že sodeluje s planinskim društvom, oba tedanja mariborska lista »Straža« in »Tabor« podpirata ta stremljenja. Prva pisarna podružnice je našla svoje prostore na Aleksandrovi cesti št. 22 (v hiši dr. Kaca).

V marcu 1921 razpusti vlada »Deutscher Bergverein«. Mariborska koč dobi prokuratorja — skrbnika dr. Al. Klemenčiča. Podružnica se pogaja pri finančni prokuraturi in deželni vladi za prevzem premoženja in koč proti odkupnini. Izvrši se odkup Mariborske koč, ki jo je podružnica prevzela v svojo last 17. julija 1921. (Več o tem v poglavju »Mariborska koč«.)

Zgodaj je začel odbor z načrti o postavitvi koč v pohorskih predelih; tako se že v septembru 1920 pogaja z grofom Zabeom za najem koč na Klopnem vrhu, ki je bila otvorjena v juniju 1922. In že v letu 1921 je bila spočeta zamisel zgraditve koč pri Ribniških jezerih na Pohorju. Planinske markacije iz Maribora so se raztegnile tudi na zapadno Pohorje po novih stezah od Ribnice na Jezerski vrh in Kope.

V času ureditve turističnega obmejnega prometa z republiko Avstrijo je podružnica z nasveti in predlogi v mnogočem pomagala razmejitveni komisiji. Otežkočeno pa je bilo markiranje potov na Kozjaku ravno zaradi teh razmejitvenih del.

Namesto planinskega plesa v letu 1922 so naši dobrovoljni planinci priredili »pohorski sejem« kar z dvakratno prireditvijo: v sredo 1. februarja 1922 in v soboto 4. februarja v Götzovi dvorani. Zopet so sodelovali umetniki, slikarji in drugi rodoljubi. V razvedrilo je gnal veter »bobji mlin«, a veselo je zakrožil »Planinski šaljivec« (list za zabavo, urednik B. Rotter). Zveza jugoslovanskih planinskih društev je dne 15. junija 1921 imela svoj ustanovni občni

zbor. Podružnica že v tem letu pošlje svoje delegate na zbor v Ljubljano in jim toplo priporoča pogum in previdnost v razmerju do osrednjega odbora.

Na 3. rednem občnem zboru 10. aprila 1922 (v kmetski sobi Narodnega doma) je ostalo isto vodstvo z malo spremembo. Vstopijo: Ivan Volčič (tajnik), dr. Senjor in Želé (namestnika); odstopijo dr. Škapin, Pišek in Hočevvar. Podružnica pritegne še fotografske amaterje, ki si ustanovijo svoj klub (odsek) ter si zastavijo nalogo, da si pridobijo planinsko zavetišče pod Veliko Kopo. Odbor še vedno razmišlja o gradnji koče na Planinščici, hoče izvesti zemljeknjižni izpis in predlaga Savinjski podružnici kupno pogodbo. V letu 1922 je štela podružnica 425 članov in je imela 35 odborovih sej. Planinski ples (1922) je prinesel 63.388 kron čistega dobička. Vino se je v kočah prodajalo po 52 kron liter. Bila je celó aranžirana društvena plesna šola kot predpriprava za planinski ples. Videti je bilo, da so odborniki veselega značaja in dobre volje. V septembru 1922 je podružnica priredila v mestnem parku ljudsko veselico z godbo, vrtljakom, srečolovom itd. Razgledovala pa se je tudi naokrog izven mesta, kje bi po trgih in drugih krajih pridobila še novih članov in sodelavcev; sklenila je osnovati *p o d o d s e k* v Ptuj in Slovenski Bistrici. Pomagali so učitelji, župniki pri Sv. Duhu, v Šmartnem na Pohorju, na Remšniku in drugod.

V prvih treh letih (1919—1922) se je Planinsko društvo sunkoma zasidrало v mestu in na terenu, je začelo pridobivati vse sloje, tako meščane kakor deželane. Podružnica je v svoji ustanovni dobi razorala pohorske in kozjaške ledine in je zasejala prvo seme pristnega slovenskega planinstva.

Nova uprava podružnice.

(Od 30. oktobra 1922 do 7. marca 1933. — Načelnik: dr. Davorin Senjor.)

Na izrednem občnem zboru 30. oktobra 1922 (v kmetski sobi Narodnega doma) je vzel težko planinsko slovo prvi podružnični načelnik dr. Ljudevit Brence, ker se je preselil v Ljubljano. Na predlog dr. Maksa Šnuderla je bil soglasno izvoljen za novega načelnika dr. Davorin Senjor, sodni svetnik v Mariboru. Vsi prejšnji odborniki so ostali, nanovo je vstopil dr. Makso Šnuderl kot namestnik.

Ako smemo imenovati prvo ustanovno dobo idealno, narodno navdušeno, rekli bi romantično, prištevamo lahko naslednjo v čas obnovljenega, poglobljenega resnega dela na podlagi stvarnega stanja z realnim gledanjem na resnični položaj podružnice, ter v čas splošne planinske reorganizacije v upravi celotnega SPD.

Desetletna doba druge uprave pod večjim načelstvom dr. Davorina Senjorja zaznamuje mnogo žilavega prizadevanja v rasti in moči novih planinskih podvigov, ko se je planinska organizacija razmahnila na vse smeri in stanove ter se je pomnožilo članstvo in premoženje. Naša podružnica je postala vzor posestrimam in bodrilo osrednjemu društvu. Že v prvem poslovnem letu je odbor v svojih 43 sejah obravnaval in reševal neštete zadeve.

Od 4. rednega občnega zbora (13. marca 1923) mimo obeh naslednjih (20. marca 1924, 26. marca 1925) do 7. občnega zbora (23. marca 1926) se je stari odbor pomnožil z novimi člani (Ivan Škorjanc, Štempihar, Lovrenčič, dr. Toplak, Milan Ferlič in Lojze Strašnik). Zaradi spremembe in odobritve novih pravil, kakor tudi zaradi pravne poravnave med osrednjim društvom in podružnicami se je 25. februarja 1927 vršil izreden občni zbor. Na 8. občnem zboru (22. marca 1927) so poleg starega odbora izvoljeni še: dr. J. Orožen Vekoslav Golubovič, Božidar Gajšek, inž. Jože Jelenec, Vergilij Škofič, dr. Matko Heric, dr. Jože Sekula; dalje kot zaupniki: Vekosl. Cvetišič (Zagreb), dr. Franjo Muhič (Ptuj), dr. Adolf Salberger (Ljutomer), Anton Berlot, carinik (Murska Sobota), notar Lavo Sevnik (Ormož). Na 9. rednem občnem zboru (30. marca 1928) so se kooptirali kot zaupniki še Stanko Šnuderl, France Bezljaj in Ferdo Soršak.

Zaradi pozitivne dela v odboru glede na gradnjo Ribniške koče se je na predlog dr. Maksa Šnuderla izvršila volitev novega delovnega odbora, in to na 10. rednem občnem zboru (4. aprila 1929): dr. Senjor (načelnik), ravnatelj J. Zupančič in inž. Jelenec (podnačelnika), dr. M. Šnuderl (blagajnik), Bruno Rotter (gospodar), dr. J. Orožen (načelnik zimsko-sportnega odseka), Vergilij Škofič (načelnik markacijskega odseka), dr. I. Sekula (zdravstveni referent), Kravos, Majer, Strašnik, Bezljaj, Soršak, Pagon, dr. Bergoč, prof. Baš (odborniki in namestniki), inž. Šlajmer, dr. Černič (preglednika računov), kapetan Jože Novak, Slavko Černetič, Ludvik Zorzut, Udo Kasper, Stanko Šnuderl, inž. Šlander (zaupniki). Od tega 10. rednega občnega zbora (4. aprila 1929) mimo treh naslednjih (28. marca 1930, 13. januarja 1931, 19. jan. 1932) do 14. red. občnega zbora 7. marca 1933 ni bilo nobenih osebnih sprememb v odboru (razen odstopa dr. Janka Orožna 15. aprila 1930).

Vse odborovo delo je bilo porazdeljeno v odseke in referate, od katerih je bil najvažnejši gospodarski kot eksekutiva vsega poslovanja. Zimskosportni odsek (ustan. obč. zbor 4. maja 1927) je oživil društveno življenje in propagiral zimsko turizmo (smučarstvo). Početki smučarstva na Pohorju segajo sicer še nazaj, ko so od 1924—1927 R. Badjura, Ivan Roglič, Vekoslav Golubovič že kot prvi smučarji uvedli smučarske tečaje in tekme na pohorskih progah. — Glava in duša vsega odbora pa je bil ves čas nad vse skrbni načelnik dr. Senjor.

Mariborska koča — podružnici ljubljenska — se je razširila, njeno premoženje povečalo, pomnožil se je inventar, izvršile so se nove naprave. Podružnica je osvajala tudi lepi Kozjak, markirala nove poti, postavila orientacijske table. Na Pakracu (900 m) je odprla svoje zavetišče, ki je kot prva planinska postojanka na Kozjaku vedno dobro uspevala, kljub vsem obmejnim zaprekam.

Že na izrednem občnem zboru (30. oktobra 1922) je bila glavna beseda o nujni potrebi in načrtu koče na zapadnem Pohorju. Na vseh odborovih sejah in na vseh občnih zborih od 1922—1931 se je

obravnaval glavni predmet: zgraditev Ribniške koče. V ta namen je bila ustanovljena stavbna zadruga »Ribniška koča«, ki je izpeljala svojo akcijo do konca in do otvoritve svoje koče — Senjorjevega doma (10. julija 1932). (Glej posebno poglavje.)

Priljubljena koča na Klopnem vrhu ni ustrezala naraščajočemu planinstvu in zimskemu sportu. Podružnica jo je z občutnimi izdatki povečala in docela opremila. (Glej poglavje o tej koči.) Projektirana koča na Planinščici (svet je last Ljubljanske škofije), na Savinjskem sedlu ali na Podeh ni več v razpravi. Zagovorniki te koče so utihnili.

Vzvišeno nalogo dušebrižništva je vršil Aljažev klub (ustanovljen 2. jan. 1924 kot odsek osrednjega odbora, od 1925 kot odsek podružnice). Večletni načelnik prof. dr. Anton Jehart je oskrbel planinski oltarček in je med sobrati zbiral vedno več članov (do 14), ki od 1924 požrtvovalno opravljajo planinsko službo božjo na Pohorju, v Karavankah in v Savinjskih Alpah, od 1929 dalje tudi pozimi za smučarje in tekmovalce. Zato je v klubu tudi smučarski odsek.

V prvih letih podružnice je obstajal tudi gimnazijski turistični klub »Skuta«, ki se je večkrat prostovoljno ponudil za markiranje potov po Kozjaku. — Podružnica je hotela povzdigniti obisk Kozjaka in je izdala R. Badjurovo »Kozjakovo pogorje« v 1000 izvodih. B. Rotter pa je še vedno zalagal »Planinski koledar«. — Podružnica je sodelovala s sorodnimi organizacijami, ki pospešujejo planinstvo, sport in turizem; tako s I. SSK »Mariborom«, »Aeroklubom« in posebno še z mariborsko Tujskoprometno zvezo (ustanovljeno 3. novembra 1926), pri kateri je bila zastopana in pri kateri je dobila tudi svoje prostore za pisarno (do leta 1935). Reorganiziral se je v odboru Fotoamaterski — propagandni odsek (leta 1926) z načelnikom Gajškom v svrhu propagandnega dela, da je oskrboval slike, diapozitive, izložbene omarice, članke za liste (v »Ilustriranem Slovencu«), informativne table na kolodvorih s preglednimi zemljevidi, pozneje še prospekte, kakor tudi zemljevide za smučarje. Leta 1931 se je propagandni odsek osamosvojil (načelnik Strašnik, namestnik Zorzut). Fotoamaterski odsek se je združil (leta 1930) z Zimskosportnim odsekom, ki sta ga uspešno vodila Gajšek in dr. Orožen. V okrilju Zimskosportnega odseka je B. Rotter prirejal prijetne kegljaške večere v Narodnem domu; pri teh prilikah je nabral lepe prispevke za Ribniško kočo.

Pod pritiskom obmejnih narodnih razmer se je v okrilju podružnice ustanovil na 12. rednem občnem zboru (13. januarja 1931) nov odsek »Klub Meja«, da organizira družabne propagandne izlete na severno mejo (na Kozjak, v Slovenske gorice, Apače), podpira obmejna narodna društva, budi zavest, ustanavlja knjižnice in proučuje obmejne razmere v socialnem, gospodarskem, narodopisnem in statističnem pogledu. Osnoval ga je prof. Baš, ki mu je bil prvi načelnik, a njegov pomočnik dr. Fr. Irgolič, ki je bil drugi klubov načelnik. »Klub Meja« je še pomagal preurediti razgledni stolp na Pankracu, potem je polagoma utihnil.

Načelnik dr. Senjor je medtem neumorno posredoval in prosil za podpore in prispevke, z izrednim uspehom pri vel. županstvu, mestni občini, oblastnem odboru i. dr. Šumarska uprava je darovala več tisoč sadik smrek, borov, jelk za pogozdenje pri Mariborski koči. Vinarska šola je pomagala v kletarstvu. Časopisi so prinašali propagandne članke. Podružnica je oskrbela skioptična predavanja o naših Alpah (dr. Oblak, prof. Mlakar). S sosednimi podružnicami se je shajala na prijateljskih sestankih; zamišljena združitev vseh podružnic v bivši Mariborski oblasti pa ni uspela. Spore na terenu zaradi potov je bilo treba pomiriti. Markacijski odsek (večletni načelnik Vergilj Škofič) vzdržuje vedno več potov, nadomešča stare table z novimi; rdeča markacijska nit je potegnjena že čez Kapunarja in Košenjak na Kozjaku. Mariborska podružnica podpira v raznih vprašanjih tudi hrvatske organizacije, predvsem klub »Sljeme« v Zagrebu. Sljemeniši vračajo hvaležnost z vsakoletnimi obiski k Mariborski koči. (Martinovanje.) Zimski sport — smučanje je v polnem razvoju; leta 1931 je pričela delovati Zimsko-sportna podzveza, potrebne so že zimske markacije, po kočah se prirejajo smučarski tečaji, božičnice. Po iniciativi načelnika se pri SPD organizira ustanova nadzornika; načelnik postane prvi nadzornik in vrši nadzorniške posle vedno in povsod. Vsakoletni planinski plesi donajajo prispevke za tolike potrebe; stalni načelnik veseličnega prireditvenega odseka je vsespretni inž. Jože Jelenec. Za planinski ples leta 1931 je izšla prva številka šaljivega »nepodkupljivega lista za pohorsko ljudstvo«: »Pohorska politika« (urednik Zorzut), ki se je v nastopnih letih udomačila. Podružnica je leta 1930 ukinila vstopnino v koč kot za pohorske razmere nepraktično. Leta 1931 se je pričela graditi pohorska avtomobilska cesta od Reke navzgor; akcija pohorske žične železnice — vzpenjače — je obtičala na mrtvi točki.

Članstvo se je pomnožilo: od 518 rednih in 4 ustanovnih članov (leta 1922) na 1268 (leta 1929), pozneje zaradi ukinitve vozne olajšave je padlo na 852 (l. 1932), a se je stalno povečalo na povprečno 1000 članov.

Leta 1932 se je poslovil iz Maribora in od podružnice dolgoletni odbornik, gospodar, podnačelnik, pokojni direktor Jaka Zupančič, ki je 20. avgusta t. l. šel uživati večni planinski sen v rajske višave. Odtrgan nam je bil vedno smejoči se, pridni in tovariški odbornik. Na vseh straneh mariborske planinske kronike beremo dotlej njegovo zaslužno ime.

V letih po 1930 so se začasno zrahljali prijateljski odnošaji podružnic z osrednjim odborom zaradi spremembe pravil. Tu sta ravno dr. Senjor in njegova desna roka blagajnik dr. Šnudel zastavila vse svoje sposobnosti in juridične izkušnje, da se je izvršila z novimi pravili stvarna in za vse edinice kakor za celoto pravična reorganizacija celotne uprave SPD. Desetletna zaslužna doba (dr. Senjor — dr. Šnuderl) je bila završena s trajnimi uspehi mariborskega planinstva.

Tretja uprava podružnice.

(Od 7. marca 1933 do 30. marca 1939. — Načelnik: inž. Vlado Šlajmer.)

*Inž. Vlado Šlajmer
tretji načelnik*

Na 14. rednem občnem zboru (7. marca 1933) v lovski dvorani hotela Orel je načelnik dr. Senjor prostovoljno odstopil, nakar je bil s soglasnim vzklikom izvoljen novi načelnik inženir Vlado Šlajmer. V njegov odbor so vstopili poleg starejših odbornikov še novi člani (dr. Igor Rosina, inž. Jug, dr. Dev, inž. Dev, Pivka, Kasper, Lenart, dr. Irgolič, Golubovič, Maver, Vetrlih, Gnus, inž. Volf, dr. Kovačec, kpt. Jančiković, Voglar, dr. Kac Leo, dr. Berlič, Ravtar, Rosina in Dostal). Od prejšnjih so ostali: Majer, inž. Jelenec, Gajšek, Škofič, Pagon, Soršak, Strašnik, dr. Rojko, Novak, dr. Bergoč in Zorzut. Bivši načelnik dr. Senjor je imenovan častnim predsednikom in častnim članom. Od 14. rednega občnega zbora (7. marca 1933) mimo petih naslednjih (dne 27. marca 1934, 27. marca 1935, 11. febr. 1936,

23. marca 1937 in 29. marca 1938) do zadnjega 20. rednega občnega zbora (30. marca 1939) ni bilo posebnih osebnih sprememb, razen na 18. rednem občnem zboru (11. febr. 1936), ko so prišli v odbor še dr. Goričar, prof. Gruntar, Senica Drago, Kralj Alfred, Hribar Borut, dr. Šijanec Milan, Bureš Medo, Venutti Vlado, a so izstopili dr. Igor Rosina, Strašnik Lojze in kpt. Novak. Na tem občnem zboru je bil izvoljen za častnega člana Kravos Ivan, mnogozaslužni planinski pobornik še iz Gorice in iz prve mariborske dobe.

Z letom 1933 je nastopilo 6 ali 7 suhih let, ko so gospodarske krize, bančne zapore, omejitve zavirale nadaljnje napredovanje ali izboljšanje. Veliko delo, na široko zasnovano in započeto od prejšnje uprave, je bilo treba dokončati, a oblasti, denarni zavodi in druge institucije so podružnici odpovedale vsako večjo podporo, dajale so ji le drobtinice, da se je dušila v visečih dolgovih. V teh okoliščinah je moral zagrabit za krmilo krepak načelnik, veččak-gospodarstvenik. Na vseh concih je bila proglašena štednja; vendar je planinski idealizem prodril in zmagoval, da je podružnica nadaljevala svojo načrtano pot skozi vse ovire in svoje premoženjsko stanje uravnala.

Vpeljana je bila (1933/34) mladinska organizacija, iz katere izhaja nadebudni mladinski naraščaj. Dijakom in vsem našim mladim daje ta organizacija ugodnosti, olajšave, pa tudi duhovne dobrine.

Podružnica je to mladež z ljubeznijo sprejela v svoje okrilje. V zvezi s temi stremljenji se je v planinskem društvu poglobila tudi alpinistična smer, ki se je kmalu globoko ukoreninila v naših mladih. Podružnica je takoj doumela ta novi mladinski pojav in je materinsko sprejela v svoj odbor še alpinistični odsek (ustanovljen 30. avgusta 1937). Odsek popularizira med najmlajšimi sloji alpinizem — strogo alpinistiko — s poučnimi tečaji in ima za to svoj plezalno-tehnični, literarno-prireditveni in smuški pododsek.

Mnogo posla in razpravljanja je imela podružnica (še več osebno načelnik sam) pri spremembi pravil in reorganizaciji SPD, da je bilo potem končnoveljavno urejeno sodelovanje podružnic z osrednjim odborom in so bila nova pravila sprejeta na rednem občnem zboru (15. februarja 1936). Mariborska podružnica je odslej stalno v pristrčnih odnošajih z Glavnim odborom, v katerem je tudi zastopana, in z Osrednjim društvom (Ljubljansko podružnico).

Ministrstvo za trgovino in industrijo je izdalo zakon o turizmu, ki pa je pomanjkljiv, ker ne zaščiti dovolj turističnih, planinskih potov in markacij. Podružnica se je trudila, da bi se projekt zakona smiselno popravil. Tudi je po svojih stalnih posredovanjih na odločujočih mestih skupaj s Tujskoprometno zvezo nemalo prispevala, da je bilo Pohorje »en bloc«¹ proglašeno za planinsko letovišče in uvrščeno med klimatske letoviške kraje s pravico popustov na železnici. S 1. aprilom 1938 je bila sicer ta ugodnost ukinjena, ali je zato bila uvedena nova potniška tarifa po § 11., po kateri občine v vseh krajih države izdajajo gostom po desetih dnevih potrdila o bivanju za brezplačni povratek.

Tujskoprometna zveza v Mariboru od vsega početka podpira podružnico; dala ji je sobo za pisarno, ki se je leta 1935 preselila v dr. Rosinovo hišo. Tujskoprometna zveza je po prizadevanju načelnika prevzela od Osrednjega društva vzdrževanje razglednega stolpa, za kar si je podružnica globoko oddahnila. Vršili so se sestanki obpohorskih podružnic, da so si solidarno uredile cenike in podobne potrebščine. S Pohorskim domom (otvorjen 1931) je zavladalo prijateljsko sosedno razmerje; skupno zagovarjata izvedbo regulacijskega načrta v njihovi okolici in skupno vodita akcijo pri gradnji pohorske avtomobilske ceste.

Od 1927 je vodil markacijski odsek velezmožni »merkč«² Vergilij Škofič; zaradi oslabelosti oči je odložil (1935) svoj zaslužni čopič. Njegov namestnik Borut Hribar hodi zvesto po njegovih stopinjah. Najtežje breme, ki ga je nosila podružnica, je bila stavbna zadruga »Ribniška koča«³ z njenim Senjorjevim domom, Zadruga je zdaj likvidirala (7. junija 1938), premoženje in dolgovi so prešli na podružnico. Planinski plesi so bili tudi v teh letih najlepša družabna prireditev in so po svojih originalnih dekoracijah prekašali vse sorodne plese. Stalni veselični načelnik je bil in je inž. arh. Jelenec. Ob plesu je stalno vesela publikacija »Pohorska politika«⁴ (od leta 1938 urednik Strašnik, pomočnik Zorzut).

Med Mariborsko kočo in Pohorskim domom se snuje mala cerkev vica po načrtu inž. arh. Jaroslava Černigoja, za kar deluje poseben

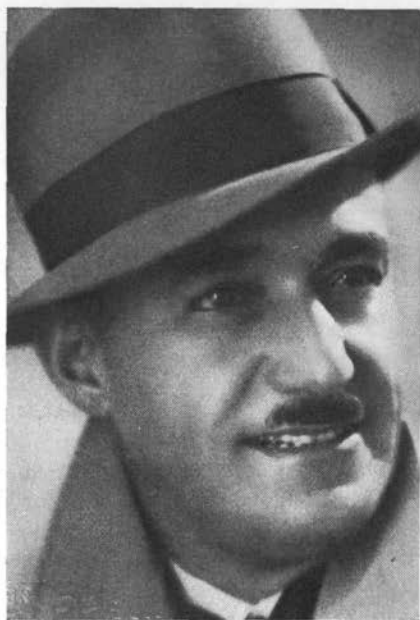
gradbeni odbor (načelnik dekan Sagaj v Hočah). Podružnica in za druga »Pohorski dom« ga podpirata. — Načrt, da bi se zgradila nova planinska postojanka pri S v. D u h u na Ostrem vrhu, je bil zavržen, ker ne kaže ustanavljati postojanko, ki bi bila v konkurenco domačim narodnozavednim gostilničarjem.

Uprava štirih koč je bila v tej dobi tako uspešna, da so se kljub finančnim težkočam izvršila potrebna popravila in druge obnove, predvsem elektrifikacija Mariborske koč in Senjorjevega doma. Odbor je sklenil za Mariborsko koč ugodno pogodbo z zadruzo »Pohorski dom«, ki koči po postavljenih vodih dobavlja potrebni električni tok; industrialec Hutter je za to napravo poklonil lep prispevek. In po velikodušnosti istega g. Hutterja, ki si je zgradil svojo vilo ne daleč od Senjorjevega doma, sprejema iz njegove elektrarne svoj tok.

Podružnica je uvedla p r o p a g a n d o s slikovnim materialom, s prospekti in s skioptičnimi predavanji (ima lepo zbirko diapozitivov) in je sprejemala goste iz vse države. Z Mariborsko koč in s Senjorjevim domom si je priborila dober sloves prijaznega gostoljubja. Tako je ta uprava, kljub zmanjšanim investicijam in kljub prevzetemu hipotečnemu posojilu, zaključila svojo šestletno dobo s povečanim ugledom in z vidnim napredkom.

Sedanja uprava podružnice.

(Od 30. marca 1939 dalje načelnik dr. Jože Bergoč.)

Dr. Jože Bergoč
četrty načelnik

Na jubilejnim 20. rednem občnem zboru (30. marca 1939) je inž. Šlajmer zaradi prezaposlenosti odstopil kot načelnik. Vzljubljen od vseh svojih planinskih tovarišev, je vendar ostal vsaj še v odboru kot računski preglednik; ravno tako so prijatelji zadržali kot računskega preglednika Franja Majerja, večletnega marljivega odbornika. Obema je občni zbor soglasno priznal častno članstvo.

In z enodušnim vzklikom je bil izvoljen novi načelnik dr. Jože Bergoč, znan pobornik v planinskem svetu in večleten preizkušen odbornik. Poleg prejšnjih odbornikov (izvoljenih na občnem zboru 11. februarja 1936) so pristopili še novi člani: profesor Degen, Janko Dekleva, Karel Fanedel, dr. Josip Meško, Mirko Lorger, dr. Janko Orožen, dr. Igor Rosina.

Sedanji odbor SPD v Mariboru

Foto Japelj, Maribor

Mlada uprava je najprej pregledala svoje postojanke in njih gospodarstvo. Poživila je oficijelne planinske izlete, ki so bili nekoč udomačeni, pa so se opustili; do sedaj je organizirala tri večje izlete na mejo (na Pankrac, na Košenjak, k Sv. Jerneju), da je stopila v stik z obmejnimi domačim ljudstvom; zbrala je slovenske knjige in je na Remšniku ustanovila svojo knjižnico. Število članstva (l. 1939): 4 častni, 19 ustanovnih, 937 rednih, 465 mladinskega odseka.

Ko zunaj v svetu divja nova vojna vihra, stoji Mariborska podružnica na obmejni straži in čaka, da zopet zasije solnce miru in da se na Pohorju in Kozjaku razvije novo planinsko delo.

Mariborska koča. (1080 m.)

Na odprti razgledni jasi se dviga lepa Mariborska koča. Po novi pohorski cesti jo v zložnih serpentinah od Reke navzgor in od odcepa naprej dosežemo z avtom v dobri pol uri iz Maribora. Nastala je tako:

Leta 1912 so mariborski Nemci ustanovili svoj »Deutscher Bergverein — Marburgerhütte« z izrecnim namenom, da si zgradijo svojo kočo in izpodrinejo slovensko Ruško. Otvorili so jo 7. sept. 1913 z velikim nemškonacionalnim slavljem. Še tri leta po preobratu jo je oskrbovalo nemško društvo. Dejanski položaj glede Mariborske koče pa je bil tale: Društvo »Deutscher Bergverein«, lastnik bivše »Marburgerhütte«, je bilo iz političnih razlogov leta 1921 razpuščeno; pritožba proti razpustu je bila odbita. Za kuratorja razpuščenega društva je bil imenovan dr. Al. Klemenčič. Dne 23. aprila 1921 se je SPD ponudilo finančni prokuraturi, da kupi imovino tega društva.

Dne 13. maja 1921 se je vršila sodnijska cenitev vsega premoženja in kmalu nato je kurator dobil nalog od finančne prokurature, da naj s SPD sklene kupno pogodbo; ta se je dne 8. julija 1921 res sklenila, SPD je kupilo planinsko kočjo za 218.418 kron. To pogodbo je pokrajinska uprava dne 13. julija potrdila in 16. julija 1921 je postalo SPD zemljeknjižni lastnik celega premoženja navedenega planinskega društva ... (Iz zapisnika 4. občnega zbora 13. III. 1923.)

Neupravičena je bila torej bojazen, da se kočja kdaj vrne omenjenemu nemškemu društvu. Nič ni pomagalo, da so Nemci posredovali pri ministrskem predsedniku Pašiću, in nič ni pomagalo posredovanje samega msgr. Seipla, avstrijskega kanclerja. Neresnične vesti o načinu pridobitve Mariborske kočje so bile gladko zavržene. Posestvo ni bilo last kake sekcije DÖAV, od katerega bi se sekvestrirano premoženje prevzelo za malenkostno ceno, temveč

Mariborska kočja

je ta kočja bila last posebnega samostojnega nemškega društva. Vlada pa je to društvo zaradi njegovega vsemškega bojnega značaja razpustila in je pristojno sodišče to imetje sekvestriralo, postavilo kuratorja in je podružnica morala plačati polno cenilno vrednost. Tudi v svet vržena ideja, da se kočja preuredi v sanatorij, je bila od-

bita; kajti kočja mora služiti samo svojemu namenu, t. j. planinstvu, in sicer slovenskemu, ker stoji na slovenski zemlji, v narodni državi, med slovenskim ljudstvom. Prevzem Mariborske kočje se je izvršil dne 17. julija 1921. Izvršila se je inventarizacija: 10 oralov posestva, krasni gozdovi, njive, vrt, večji travnik, vse arondirano. Da bi imela kočja vrelce vodovoda na svojem posestvu in ne z najemno pravico, se je od posestnika Siniča kupila še gozdna parcela (poldrugi oral) v občini Slivniško Pohorje. Geometer Plevnik je brezplačno prevzel geometrska dela. Kočja se je zavarovala za 600.000 kron. Zamisel je bila, vpeljati tudi elektriko s padcem vode od Lobanjškega slapa. Inventar kočje je bil pomanjkljiv, ker so ga bili zlikovci odnašali; postopoma se je izpopolnjeval. Število obiskovalcev je stalno naraščalo. Prva leta, ko še ni bilo zimskega sporta na Pohorju, so naše kočje izkazovale pozimi občuten deficit.

Svečana otvoritev preurejene slovenske Mariborske kočje je bila 14. maja 1922 z narodnim ljudskim slavljem. V letih 1924—1935 je kočja zopet povečala svoje lepo posestvo, ko je podružnica dokupila 7 oralov sosednega gozda in nato še 5000 m², tako da obsega danes veliko, lepo zaokroženo posestvo dobrih 17 oralov. Drva krije kočja iz lastnega gozda. S sosedi je uravnala vse obmejne spore. Šumarska uprava je darovala 8000 mladik za pogozdenje. Premoženje Mariborske kočje je steber naše podružnice.

Poleg inventarja so bile pri koči potrebne nove manjše zgradbe, pritikline in naprave (sobe na podstrešju depandanse, nov moderni vodovod, krušna peč, kopalni bazen). Izvršitev teh naprav je bila proslavljena pri koči s posebnim planinskim praznikom (13. julija 1930), kjer so se poudarile zasluge predvsem načelnika dr. Senjorja, ki mu je pri gradbenih delih pomagal tehnik Bezlaj. Dr. Senjorja je uredil domačo lekarno. V letu 1934—1935 je bila izvršena elektrifikacija koče, depandanse in vseh zunanjih prostorov po pogodbi z zadrugo »Pohorski dom«, ki ima svojo lastno elektrarno.

Dosedanji gospodarji koče so: B. Rotter (1921), dr. Lj. Valjavec (1922), ravnatelj Zupančič (1922), L. Strašnik (1926), dr. Orožen (1927), Gajšek (1928), Pagon (1930), A. Kralj — F. Majer (1937), Janko Dekleva (1939). — Oskrbniki: Marija Tomažič (1921), zakonca Hlavač (1922), Ivan Kovačič (1924), zakonca Reš (1925), Tončka Dolinšek (1928), zakonca Lozej (1928), Mara Gobec (od 15. julija 1929 do danes).

Koča je stalno oskrbovana in jo je smatrati za planinsko letovišče. Zelo radi jo posečajo Hrvatje in sploh naši južni bratje, potem tudi Madžari in Nemci; tako je pridobila mednaroden sloves. Največja aktualna zahteva in želja gostov pa je telefonska naprava, ki se bo izvršila ob ugodni priliki. — Pred njen prag privozijo avtomobili in avtobusi, se prišetajo pešci iz Maribora v stotinah do tisočev.

Koča na Klopnem vrhu. (1335 m.)

Tiha, spokojna koča na Klopnem vrhu med samotnimi lesovi je drugorojenka Mariborske podružnice. Njeno snovanje je bilo na sejah v septembru 1920. Komisija odbora si je 18. septembra 1920 ogledala tedanjo lovsko kočo grofa Zabeo iz Fale in nato z njim sklenila najemno pogodbo za 10 let. Akcija za nabiranje podpor, pri kateri so sodelovali zlasti dijaki, je koči oskrbela zadostno opremo. Pričelo se je s prezidavanjem in preurejevanjem, pomagal je tovarnar Kiffer iz Sv. Lovrenca na Pohorju s svojimi tesarji, Viktor Glaser je daroval les; adaptacija se je počasi izvrševala. Od 3. septembra 1921 je logar Dolinšek oskrboval kočo samo ob sobotah in nedeljah. Podravska podružnica ji je prepustila gostilniško koncesijo, ki jo je imela v Lovskem domu.

Dne 5. junija 1922, za binkošti, je bila slavnostna otvoritev koče z narodnim slavljem, z godbo, možnarji, s petjem. Počastil je to slavlje tudi Turistovski klub »Skala«, ki je imel svoj propagandni izlet čez Pohorje. Obisk koče je naraščal. Osrednja točka pri vseh odborovih sejah je bil le Klopni vrh, glavna zagovornika sta bila Jaka Zupančič in Ivan Kravos.

V letih 1923—1930 se je smučarstvo prebudilo na vseh zapadnih pohorskih predelih. Zimski sportniki in smučarji so osvajali nove poljane. Veselo življenje belih junakov je kipelo po slemenih Klopnega vrha. In takrat, ko še ni bilo Senjorjevega doma in ni bilo koče na Pesku in ni bilo koče pod Kopo in na Kremžarjevem vrhu,

Koča na Klopnem vrhu

Foto Kvac Ivan

je Klopnovrška koča cvetela in rastla ob številnem obisku mariborskih in drugih zimskih turistov. Odbor je moral misliti na povečanje in razširitev koče, na izpopolnitev inventarja, ureditev gostilniških prostorov. Najemninsko razmerje z grofom Zabeo je bilo urejeno do leta 1950 ter se je najemna pogodba tudi zemljeknjižno zavarovala (najemnina 10 dolarjev); toda treba bo delati na to, da bi koča izven zemljišča mogla po agrarni reformi priti v zakup. Gradbena dela so se pričela leta 1928 in se končala 1929. Svoje povečanje, olepšanje, izpopolnitev je koča praznovala kar dvakrat: 11. novembra 1928 z veliko ljudsko veselico in še slovesneje 4. avgusta 1929.

Naval planincev in smučarjev je oblegal kočo vse dotlej, dokler niso bile pozidane nove modernejša na zapadnejšem predelu in ni Klopnovrška postala le prehodna postaja za mimo idoče. — Leta 1935 je bil dograjen tudi potrebni in željeni vodovod pri koči. — *Gospodarji*: Andr. Žele (1922), Ferlič (1924), Baloh (1925), Golubovič (1926), Soršak (1930), Forstnerič (1939). — *Oskrbniki*: Čez nedeljo logar Dolinšek (1922), Zalika Kuplen (1922), Tončka Dolinšek (1923), od leta 1925 stalno Pepca Dolinšek.

Zadnja leta pada obisk (tako tudi pri konjiški koči na Pesku). Večji tok smučarjev se je preusmeril na zapadni del k novim domovom. Upati pa je, da bo z novo potjo, ki jo gradi ravnatelj Fischer, ustrezno smučarjem z idealnim odvozom od koče v dolino, kar bi koči na Klopnem vrhu prineslo obnovljeno življenje. Koča je ljubka golobica na svetli frati in dobra prijateljica na naših samotnih stezah, pozimi in poleti.

Planinsko zavetišče na Pankracu. (900 m.)

Od občnega zbora 1924 dalje, ko je Franjo Majer javno izpovedal upravičeno grajo zaradi zanemarjanja Kozjaka, je odbor na vsaki seji razpravljajl o potrebi koč ali zavetišča na obmejnem pogorju. To razpravljanje in sejanje je trajalo do občnega zbora 1928, ko je bil storjen resen sklep za otvoritev zavetišča na Pankracu. In odbor se že pogaja. Posestnik Kolečnik na Pankracu naj popravi svojo hišo in jo dá v najem za planinsko postojanko. Kolečnik se obotavlja, ker

Pankrac na Kozjaku (900 m)

čaka sam na gostilniško koncesijo. Zato se po sklepu z dne 7. junija 1929 opusti načrt glede Kolečnika in njegove hiše ter se vzame v najem cerkvena hiša (mežnarija) na Pankracu, ki bi zadostovala za tamošnje razmere. Odbor pošlje na Pankrac odposlanstvo z načelnikom dr. Senjorjem (16. marca 1930), ki zadevo reši ugodno. Sklene se zakupna pogodba (sestavi jo dr. Šnuderl) s cerkvenim predstojništvom (župnik Vid Pavlič), po kateri cerkveno predstojništvo popravi »mežnarijo« za postojanko, a podružnica adaptira gospodarsko poslopje. Vsa dela se poverijo inž. Jelencu.

Sledila je slovesna otvoritev zavetišča na Pankracu 11. maja 1930 s slovesno mašo, pritrkavanjem in drugimi slovesnimi obredi. Ker je Pankrac tudi božja pot, se shajajo tu ob cerkvenih shodih številni romarji od tostran in onstran. Obisk je bil zaradi poostritve odredb v obmejnem pasu včasih precej oviran; šele leta 1935 je nastalo omiljenje določil, kar je prineslo porast obiskovalcev. Leta 1935 je

po zaslugi narodnega župnika Vida Pavliča iz Remšnika z nabiralno akcijo in malo podporo kluba »Meja« bil preurejen cerkveni zvonik tudi za razgledni stolp. Leta 1938 se je tik postojanke zgradila še lesena pokrita veranda, ki dobro služi v primeru deževnega vremena. — *Gospodarji*: kapetan Anton Novak (1930), dr. Leo Kac (1936), Ludvik Žorzut (1939). — *Oskrbnica*: Agata Radej (1930).

Postojanka na Pankracu uspeva vselej odlično, čim so meje odprte in ni homatij v svetu. Ko bo prišel tisti čas, bo treba resno misliti, da podružnica postavi na severni meji sodobno reprezentančno novo kočo na Pankracu. Do tedaj pa obiskujmo mejo in Pankraca, kakršen je v svoji ljubeznivosti in kozjaški gostoljubnosti!

Senjorjev dom. (1525 m.)

Na najvišjem zapadnem predelu Pohorja je največja zgradba Mariborske podružnice: Senjorjev dom. Dom je predvsem zimska prestolnica smučarjev.

Spočetki Doma, prav za prav »Koče pri Ribniških jezerih«, segajo že v leto 1921 (prvikrat na seji 17. maja 1921). Svet za kočo naj bi dal posestnik Štefan Stepišnik, p. d. Hujažič, inž. Pahernik pa les; vendar se teren pri Ribniškem jezeru ni zdel ugoden, lepši razgledniški svet je inž. Lenarčičev. Predlaga se sestavitev gradbenega odbora, ki naj zbere 200 zadolžnic po 2000 kron. Po zastopniku dr. Kodermanu se vrše pogajanja z inž. Lenarčičem, ki se sprva obotavlja, češ, planinski interesi se križajo z lovskimi. Več let so trajala posvetovanja in preiskovanja, kje (Ribniško sedlo pri Cerkvici? Južno pobočje Jezerskega vrha? Na Malem Črnem vrhu? Pod Veliko Kopo?) in kako se naj koča postavi. Šele na občnem zboru 30. marca 1928 pade odločitev: ustanovi se naj stavbna zadruga »Ribniška koča«, ki izda zadružne deleže s trikratnim jamstvom. Zadruga se je 13. maja 1928 ustanovila; njen občni zbor 28. marca 1930 je določil: Ribniška koča se zgradi na Lenarčičevem svetu; del zemljišča za stavbišče podari inž. Lenarčič, nadaljnje potrebne parcele se kupijo od dveh mejašev. Za gradnjo je bilo potrebno posojilo, ki ga bo podružnica zmožna doseči z vknjižbo na nepremičnine in na druge garancije.

Leta 1930 je zadruga pričela z delom, ki je hitro napredovalo. Med tem časom pa je v delavskih barakah zimskosportni odsek preuredil in opremil začasno zavetišče za smučarje. V letu 1931—1932 je bila koča pod streho in za silo opremljena. Franjo Majer je 20. oktobra 1931 kot prvi gospodar in za zimskosportni odsek prevzel oskrbo hiše. Dela so bila toliko dokončana, da se je 10. julija 1932 lahko izvršila blagoslovitev s krstom »Senjorjevega doma«. Slovenski mecen in dobrotniki kakor tudi oblasti so opremile sobe. Leta 1935 se je izpopolnil inventar in je bilo poleg nujnih instalacij tudi drugo nadstropje izgotovljeno ter so zopet tvrdke in dobrotniki opremili tudi to nadstropje. V letu 1937 ugotavljamo pomembno pridobitev primerne sveta okoli Senjorjevega doma, ki ga je podružnica po

Senjorjev dom (1522 m)

Foto Cizelj Vlado

mnogih posredovanjih pridobila po agrarni reformi od razlaščenega posestva grofa Thurna. Druga večja pridobitev pa je električna razsvetljava v vseh prostorih Doma (iz Hutterjeve elektrarne) z dnem 19. decembra 1938. — *Gospodarji*: Franjo Majer (1931), Lojze Strašnik (1932), Drago Senica (od 1936). — *Oskrbniki*: bratje Rajšp (1931), Roza Pive (1932), zakonca Cizej (od 1938).

Senjorjev dom je središče zimskega sporta na Pohorju. Uvažuje se tudi kot letoviška postojanka. Jadralni letalci bi v njegovi bližini radi postavili hangar, tudi se je ondi osnovala meteorološka postaja. V letu 1938 je stavbna zadruga Ribniška koča likvidirala in je podružnica prevzela vse njene obveznosti in premoženje. Z vzdrževanjem Doma ima podružnica sicer ogromne izdatke, ali dobra in skrbna uprava tudi to prenese. Dom ima pred seboj lepo bodočnost.

* * *

O p o m b a: Gornji podatki so povzeti in sestavljeni po zapisnikih odborovih sej ter društvenih občnih zborov Mariborske podružnice od 6. junija 1919 do danes, po zapisnikih mariborske sekcije nemško-avstrijskega planinskega društva od 2. januarja 1889 do 4. januarja 1893 v posebni knjigi ter na posebnih polah od leta 1900 do 1917, nekatere podrobnosti pa po ustnem izročilu.

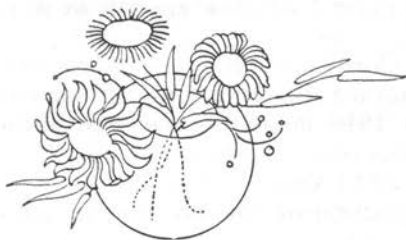
Mariborska planinska kronika bi ne bila popolna, ako bi šli samo mimo in se ne bi v podružnični galeriji slik ozrli na našega planinskega starešino, prvega pobornika, ideologa, mentorja, urednika, direktorja dr. Josipa Tominška, ustanovnega člana Mariborske podružnice. Vsaj z naknadno vtihotapljenim stavkom tudi njemu naš svetel jubilejni spomin!

Ne od preobrata, ne od včeraj, od leta 1911 je že na svojem mestu slovenski oratar, cel mož od tedanjega do sedanjega Maribora. 30 let že daje našemu mestu sebe vsega v svojem neprekinjenem javnem udejstvovanju in pozitivnem delu na vseh področjih. In kakor takrat, tako tudi danes — povsod ga srečujemo, povsod je na poslu, vedno »presente«, ko nas uči, vzgaja, pomlaja, nas organizira. Ko že vse ustvari, uredi, opravi in doseže iskani namen, se že vzdigne in gre drugam iskat novih polj in novih uspehov. Obiščemo ga. Od vseh društev se znajdemo pri njem. Izza nagromadenih knjig, revij, zemljevidov, naloženih po mizah, stoli, divanu, klavirju, se izmota gospod direktor, urednik, prestopi na desno z nogo, sname očale, zaostri pogled in gospod profesor krega in »peglja« svoje »študente«.

Prepočasni smo s svojimi prispevki, netočni, skoraj zakasneli; do dveh ponoči bo korigiral. In zopet se prestopi, nadene očale, in zopet je ves naš ljubeznivi gospod urednik (in nič več profesor). Vse ve, vse zna, »živ leksikon«. Mi pa zajemamo in požiramo.

Otvorjamo nove koče, obhajamo obletnice, postavljamo spomin-ska znamenja, blagoslovljamo kapele, prirejamo izlete, tekme, imamo občne zборе — on pride, on se pojavi, on zastopa in je z nami do konca, do »proste zabave«, do govoranc, do plesa — še tako čil, svež, prožen, vedre volje, mladeniški Tominšek = Mladinšek! Poleg svojih duhovnih dobrin nam še zdravja prodaja.

Dr. Josip Tominšek je ustanovni član Mariborske podružnice in je že ob njenem krstu bil prvi med prvimi, zato mu je ta podružnica kot najbližja tudi najbolj pri srcu. Njegovo popularno ime je tolikrat izrečeno in napisano v analih mnogih, mnogih mariborskih organizacij! Ni naš namen pisati danes zgodovino njegovega dela. Ugotavljamo pa: Maribor je dr. Josipu Tominšku veliko dolžan. Mariborski planinci mu ob 20-letnici svoje podružnice postavljajo ta skromni »besedni« spomenik hvale in priznanja.

Nacionalni pomen našega pohorskega planinstva

Nam Mariborčanom uide pač vsak dan vsaj za trenutek pogled na naše Pohorje: na široko razpostavljeni Bolfenk, ki je počenil za robom ob visoki šumi, na ostro konico razglednega stolpa, na zaseko starega znanca Sv. Areha, proti pomolu Klopnega vrha in vse tja naprej proti Kopi in modromeglenemu Jesenkovemu vrhu. Vsakikrat imamo majhno doživetje zase: za hip nam stopijo pred oči ure in dnevi, ki smo jih preživel tam na pohorskih poteh, ob Martinovi gosi ali pri balincanju na Mariborski koči, na Klopnem vrhu zvečer, ko smo prišli v južnem snegu iz Fale vsi premočeni in pijemo kuhano vino, na ledenomrzlo burjo iz Svetolovrenških jezer, ki te bode po licu in lepi oči, da ne vidiš smučine pred sabo, na tiste zmotne poti Šiklarice in na meglo Jezerskega vrha, na obupne krokarije Senjorjevega doma in na mogočno resnost Velike Kope, za katero vstajajo oblaki. Vsi ti vtisi in spomini se zlijejo v eno samo ponosno zavest: »To je del, svobodnejši del tudi tvojega življenja!« In v eno samo zmagovito čustvo: »To je naše Pohorje!« — Tudi čustveno smo si ga osvojili.

Ni, da je to nujno tako. Pohorje bi še vedno lahko bilo Pohorje starih romarskih poti, »holcerjev« in ponemčurjenih logarjev, staro fevdalno Pohorje Attemsov, Windischgrätzov, Zabeov in Thurnov. Samo Haloze si poglejmo... Pohorje pa je sedaj naše ne le politično in etnografsko, temveč tudi civilizatorno-kulturno. To je predvsem zasluga našega Planinskega društva.

Sploh je ogromni vzpon Slovencev zadnjega petdesetletja, obeležen po reslovenizaciji vsega javnega življenja na našem teritoriju, vzročno zvezan z razvojem slovenskega planinstva. To naše planinstvo je kot pokret predvsem inteligenca šele dalo mnoštvo onih individualno jakih, odpornih, vztrajnih in za borbo sposobnih poedincev: uradnikov, sodnikov, nameščencev, kratkomalo vseh onih, ki so v zadnjem stoletju temu narodiču podložnikov brez inteligenca in meščanstva, skoraj brez pismenega jezika, slovnic in učnih knjig, brez skupnostne zavesti, temu že skoraj ugaslemu pepelu, s treznim in smotrnim delom kakor čudotvorno priborili vsa svojstva kulturnega naroda. V zgodovini slovenskega meščanstva in inteligenca je slovensko planinstvo svetla in ponosna točka!

Tisoči slovenske inteligenca — in po vojni meščanstva in malomeščanstva sploh — so črpali preko slovenskega planinstva moči za borbo in odpor, in to jim je omogočilo delo Slovenskega Planinskega društva. V gore so hodili iskat del svobode. Kajti tako pravi Wilhelm Tell: »Gora je hiša svobode, ki jo je postavil Bog.«

Naše Pohorje pa ima, sledeč liniji splošnega razvoja, vendar nekaj posebnega in svojstveno svojega. Morda se motim, toda zdi se mi, da so Savinjske in Julijske Alpe osvojili za nas skoraj izključno inteligenti: Kocbek, Aljaž, Tuma, Frischauf, Tominšek, Mlakar itd. Prvo planinstvo Pohorja tudi v našem, nacionalnem pomenu te besede pa je delo predvsem naših pohorskih kmetov-gruntarjev, ki jim je dal intelektualce samo prvo iniciativo. 1893 se je osnovala centrala SPD v Ljubljani; že dve leti nato se razgovarja naš pohorski »Miklavž« Lesjak Davorin na Smolniku z Luko Hlebom o potrebi slovenskega planinstva na Pohorju. Potem sledi plejada slovenskih pohorskih kmetov-planincev. So to Hlebi, Žigerti, Grizolti, Čandri, Glaserji, Paherniki itd. Ljubljana je v planinstvu sledila Dežmanu in Nemcem; Pohorje je imelo, in to ob ponemčenem in ponemčurjenem

mestu, slovensko planinstvo desetletje pred njimi. Ravno tukaj vidimo, kako je vzraslo naše planinstvo originalno, iz notranje potrebe naroda; ti naši stari pohorski kmetje so se hoteli tu visoko gori od časa do časa znajti v svobodi in se pogovoriti s prijatelji iz Ruš in Maribora, da ob tradicionalni čaši vina zasnujejo načrte in zasanjajo o svobodi. To je bila luč v temi, svetilnik na skali; nekaj novega, lepega in človeško velikega je vstajalo. Narod se je budil iz tisočletnega spanja. Noter do temotnih pohorskih potov so zasijali solnčni žarki Prešernove »budnice narodov«.

Mariborska podružnica SPD, ki praznuje letos svoj dvajsetletni jubilej, je osnovana ob času, ko je Pohorje politično že naše ozemlje. Iz pokreta inteligence postaja planinstvo pokret mas in njegova naloga splošno narodnovzgojna. Tu je pomenilo in še pomeni delo naše podružnice za dokončno vključitev Maribora v naše kulturno območje velepomemben faktor. Mi postavljamo narod sportnikov, kakor je pred leti začuden vzkliknil Anglež, ki je ob slapu Savice gledal trume naših planincev, hitečih v Triglavске skale. Mi smo šele začeli zgodovino in narod je šele v izgradnji. Vsi smo pri tem delu zaposleni in Slovensko Planinsko društvo v prav odlični meri.

Naše mariborsko predmestje danes res daleč ni več tako, kakor je bilo ob koncu svetovne vojne. Toda treba je tudi duhovno izčistiti nezdrave usedline preteklosti. Preprostu človeku, zlasti tako zvanemu polinteligentu, imponira predvsem sila, moč, bogastvo, skratka vsi zunanji znaki civilizacije; on je bil prej moralno prešibak, da bi mogel verovati vase. Kaj mu bomo zamerili? Saj je celo Goethe napisal na naslov svojih sorojakov ono znano: »Rüttelt nur an euren Ketten...«

Danes prihaja na naše Pohorje v masah tudi naše predmestje. V vpisnih knjigah najdemo na vsaki strani šiviljo, monterja, brivskega pomočnika, privatne nameščenice, skratka vso brezoblično moderno družbo, ki ji zgoraj na planinah še bolj odpadajo razredne razlike in distance. Vsem tem mora vendar, že čisto civilizatorno vzeto, zbuditi respekt, da smo v teh dvajsetih letih prepregli svoje Pohorje z vrsto odlično oskrbovanih planinskih domov ter ga vključili v tujski promet noter do pod Veliko Kopo in še dalje. Vsi ti pridejo v jak naš milje in si ga sčasoma tudi želé biti deležni. Stvarno so to bili vedno naši ljudje; toda treba je, kakor smo rekli, tudi duhovne reslovenizacije. Naša podružnica je vseh teh dvajset let vršila veliko nacionalno delo in ga še vrši, čeprav brez pritiska in kakor neopazno.

Delo še ni končano. Treba bo vse te mase smučarjev in poletnih planincev tudi zavestno zajeti in usmerjati. V tem so doslej bili izvršeni le poskusi. Naši pohorski domovi so zbirališča tudi kmetov, drvarjev in voznikov. V zadnjih letih imajo zgoraj često tudi gostije. Tu prihajajo naši kmečki ljudje v stik z mestnim človekom. Ta jim je po veliki večini povsem tuj; saj ne pridejo po mesece s planine in še potem gredo samo v trgovino ali na sodišče, kvečjemu na golaž v kmečko gostilno. Tam zgoraj pa vidijo prvič mestno družbo za mizo, sproščeno, tako, kakršna v resnici je, pa bilo v odnosu med sabo, do plesa ali deklet. Zanje je to gotovo majhen doživljaj, radovedno nas ogledujejo. Mnogo se je tukaj že izpremenilo. Pred vojno sem srečaval kmečke ljudi, ki so se ozrlí v stran, ko sem šel mimo; v tem je bilo tajno sovraštvo, pa tudi bojazen. Tega danes skoraj ni več. Zadnjič sem našel na Klopnem vrhu drvarje, ki so peli in pili. Čeprav so se ga bili pošteno nalili, so imeli za turiste — in tudi turistinje, ki so šle skozi sobo, samo lepo besedo; trdost izraza je pomenila le opravičilo. Ko

je prišla ura, so odšli, ne ko na povelje, ampak kakor da sami vedo, da moramo spat. Stvarjajo se tu novi odnosi; ustvarja se tudi čustveno svoboden narod.

Tudi to omogoča na našem Pohorju naša podružnica in to je mnogo. —

Eden najprijetnejših mojih spominov mi je spomin na sprehode po Konavlju. Jutro je in kmečke žene in dekleta so na osličkih prinašale v mesto sadje in sočivje. »Zdravo, mladiču!« »Sretan bio, mladiču!« se mi smeje preko potov. To je reven, toda svoboden narod... seveda sem tudi jaz bil tedaj znatno mlajši...

Brunon Rotter:

Pregled razvoja turisticke v Mariboru

Pred vojno na Pohorju še ni bilo tako poskrbljeno za telesni blagor turistov, kakor je dandanes. V Ruški koči smo imeli oskrbo samo poleti; v zimskem času je bilo treba dobiti pri podružnici ključ, v koči so bile pripravljene konzerve, vino in pivo v steklenicah, na ceniku pa je vsakdo odbral, koliko mu je plačati za porabljeno. Nikdar se ni zgodilo, da bi kaj izginilo ali da bi kdo potrošenega ne plačal. In prav redki so bili primeri, da bi kak »turist« ne pospravil za seboj in ne očistil rabljene posode. Danes je dovolj koč, ki so dobro oskrbovane, da se ne izplača nositi vse jestvine s seboj.

Svojčas se je jako pazilo, da se ni delala kmetom škoda. Danes se uležejo gotovi »izletniki« najrajši v sredino bujnega travnika, tam prazniijo svoje nahrbtnike in razmetavajo ostanke, ovitke, škatle, steklenice. Škoda za travnik, nevarnost za živino, v kmetu pa zlovoljnost in srd! In, ali ni škoda potrgati toliko lepih cvetk, ki jih čez nekaj časa zavržejo?

Ko smo leta 1912 vabili na prvi Silvestrov večer v Ruško koč, se nas je zbralo — šest moških in rajnka gospa Ivanka Sernc, tedanja oskrbnica Ruške koč; prebili smo krasen prehod iz starega v novo leto. Svetovna vojna je pobrala štiri udeležence tega silvestrovanja, preživeli smo ga samo trije — eden v Rušah, dva v Mariboru. Ti Silvestrovi večeri so postali tradicionalna prireditelje. — Pa smučanje!

Ko sva leta 1913 prvič poromala s smučmi s tovarišem Jurovičem na Pohorje, so se nama meščani, pa tudi okoličani, smejali: »Kaj nosita drva na hrib, ko jih je gori dovolj!« Danes pa so vse postojanke vso zimo polne smučarjev. Pohorci sami so že mnogo prej porabljali sanke za prevažanje drv, a v smučanju, na navadnih dogah, brez pravih vezí, oboroženi z dolgo palico s kolesom na spodnjem koncu, so bili pravi mojstri. Že pred vojno se je turisticke v Mariboru in v Dravski dolini razvijala. Takrat je obstajala pri nas edino leta 1901 ustanovljena Podravska podružnica SPD v Rušah, ki je leta 1914 imela tri ustanovne in 163 rednih članov. Če pregledamo takratni seznam članov, najdemo med njimi ljubitelje Pohorja, ki so živeli v raznih krajih takratne Avstro-Ogrske, ter mnogo uglednih Mariborčanov in pohorskih domačinov. Prva ruška postojanka je bila leta 1907 zgrajena Ruška koč pri cerkvi sv. Areha; tam se je zbiral planinski živelj, ki je čutil slovensko. Leta 1912 ji je sledila druga postojanka, imenovana po pohorskem vrhu »Planinka«, v glavnem namenjena letoviščarjem. — Leta 1913 so zgradili mariborski Nemci, združeni v »Bergverein«, svojo Marburger Hütte, ki je imela namen, da odvrne nemške turiste od obiska slovenske Ruške koč. Namera se jim ni posrečila; saj so bili planinci nekako vajeni na slovensko koč, kjer jim je gospa Ivanka Sernc prijazno postregla. Tudi pri Bolfenku je bila takrat nekaka nemška, a zelo primitivna lovška gostilna. Med svetovno vojno so denunciacije spravile domala vse odbornike Podravske podružnice in druge odlične ruške osebnosti obeh spolov v graške zapore, kjer so bili nad dva meseca zaprti kakor najhujši zločinci in so mnogo pretrpeli. Teh narodnih mučnikov se spominjamo s ponosom in s častjo. — Leta 1919 je izšel iz Podravske podružnice nasvet, naj se zaradi obilnega dela na Pohorju ustanovi v Mariboru lastna podružnica. Pridobila je takoj v prvem letu 466 članov. Nova podružnica je prevzela v oskrbo Mariborski stolp na Vetrinjskem vrhu in kupila 16. julija 1921 od sekvestra nemškega Bergvereina Mariborsko koč. Dobila je v najem marca 1921 za dobo desetih let od grofa Zabeo

iz Fale lovsko kočo, ki jo je preuredila in prenovila ter slovesno otvorila ob pri-
liki propagandnega izleta kluba »Skala« iz Ljubljane dne 5. junija 1922 kot kočo
na Klopnem vrhu. Istega leta je kupila od Savinjske podružnice SPD v Gornjem
Gradu za 600 kron pot od Škarij na Klemenškovo planino, ki jo je nadelal in
popravljal rajni vodnik in oskrbnik Kocbekovega doma na Korošici Franc
Dežman, p. d. Suhc. Isti je nadelal za podružnico tudi pot iz Logarske doline
skozi Grlo na Planinščico in zgornjo pot od Škarij na Ojstrico. Nameravana
stavba Mariborske kočice na Planinščici, kakor tudi naprava drugih potov v Sa-
vinjskih Alpah, se je opustila, ker je zadobila podružnica s svojimi postojankami
na Pohorju obsežen delokrog ter se ni mogla podati z delom v oddaljene
Savinjske Alpe. Leta 1920 je podružnica priredila svoj prvi planinski ples. S tem
se je začela doba teh plesov, ki so tako priljubljene, da ljudje komaj čakajo
na vsakoletni 1. februar, dan te prireditve. Leta 1921 se je ustanovil v okrilju
podružnice Odsek amaterfotografov SPD, ki je s požrtvovalnim delom mnogo
pripomogel k pridobitvi lepih slik za propagando in razglednice. Odsek se je
udeležil raznih razstav slik, med drugim tudi v Beogradu. Vsa ta leta je deloval
odbor na tem, da so se markirala pota, oskrbele orientacijske table, delali
propagandni izleti, tako n. pr. na Obir z dobro uspelim planinskim taborom v
Železni Kapli.

Oskrba koč z jedačo in s pijačo zahteva od odbora vedno več dela in truda;
postojanke so se na Pohorju množile in posetniki-letoviščarji v številu že kar
presegaajo planince. Pokazala se je vedno bolj potreba po novih stavbah, novih
zavetiščih.

Dr. Janko Orožen:

Maribor in zimska turistika

Pohorje je najbolj slikovito v snežni odeji; globoko zasnežene smreke in
borovci imajo pravilčno lepe oblike, na prostranih snežnih poljanah pa po-
zdravljajo smučarja nešteti biseri.

Prvi smučarji na Pohorju niso bili sportniki; smuči so jim bile sredstvo,
da so se približali cilju. Bili so to redki lovci in drvarji, ki so zamenjali okorne
krljce s takrat primitivnimi smučmi. Pravi smučarji so se pojavili na Pohorju v
prvih letih tega stoletja; vendar smučarstvo do pred vojne ni imelo nikakega
zaleta. Po prevratu je bil razvoj najprej počasen, a se je naglo dvigal; danes
lahko trdimo, da se je smučarstvo na Pohorju razvilo do visoke stopnje.
Pohorje ima za gojitev smučarstva tudi vse pogoje: krasna smučišča posebno
na zapadnem delu, ugodne snežne razmere in vzorno oskrbovane postojanke —
v glavnem kočice SPD. Za tak napredek smučarstva na Pohorju gre v veliki
meri zasluga Mariborski podružnici SPD, posebno njenemu zimsko-sportnemu
odseku. Prvi tak odsek je bil ustanovljen na občnem zboru 4. maja 1927. Odsek
je že v prvem početku vzel v svoje okrilje vse prijatelje zimske narave. Delo
mu je bilo vsestransko, gojila se je družabnost, važnost se je polagala tudi na
teoretično znanje, dosegljivo s predavanji in strokovnimi kino-predstavami;
glavna naloga pa mu je bila, da se članstvo, posebno dijaška mladina, dobro
naučijo smučanja. Odsek je priredil svoj prvi smučarski tečaj pri Mariborski koči
v času od 27. decembra 1927 do 1. januarja 1928; potem so se tečaji pod stro-
kovnim vodstvom izkušenih smučarjev ponavljali tako pri Mariborski koči kakor
na Klopnem vrhu in v bližnji mariborski okolici. Da se preizkusi znanje v
smučski tehniki, je odsek priredil na Pohorju nekaj dobro uspelih tekem; prav
njegova prireditelja za prvenstvo bivše Mariborske oblasti (50 tekmovalcev!) dne
5. februarja 1928 je odlično uspela.

Zimske oporišče za smučarje sta bili izprva Mariborska in Ruška kočica,
potem kočica na Klopnem vrhu, ki je bila takrat zelo dobro obiskana. Z dogra-
ditvijo planinskih postojank na zapadnem delu Pohorja, posebno Senjorjevega
doma, je smučarstvo doseglo velike uspehe. Smučarski odsek SPD je prevzel
oskrbo prvotno zgrajene zasilne kočice, ki je bila namenjena delavcem pri gradnji
Senjorjevega doma, v Senjorjevem domu pa je na svoje stroške vzorno opremil
več sob. Prevzel je tudi iniciativo za stalne smučke tečaje pri Senjorjevem
domu, ki uživajo najboljše sloves širom po domovini.

Prva vremenska in snežna poročila s Pohorja je preskrbel ravno naš smučarski odsek; vedno in povsod je propagiral smučarstvo in se zavzemal za popularizacijo zimske turisticke. Tako je smučarstvo pridobilo najširše plasti našega prebivalstva.

Podani so vsi pogoji za daljnji razmah, oziroma spopolnitev smučarstva na Pohorju; širi pa se smučarstvo tudi v ostalih predelih bližnje in širše mariborske okolice, posebno na turistično doslej precej zapostavljenem območju Kozjaku, ki ima prav prikladna smučišča. Smučarski odsek prireja vsako leto v okolici Senjorjevega doma v spustu in slalomu tekme, ki imajo za odsek izključno propaganden pomen; mi pač gojimo turistično in ne sportno smučanje. Odsek prireja skupinske izlete ter krmarske vožnje; posebno udomačena je krmarska vožnja, tako zvani »Orožnov smuk« preko Pohorja, ki je bil letos prirejen že sedmo leto. Smučar, ki presmuča na določeni dan greben Pohorja od Mariborske koče do Velike Kope in od tam do Vuzenice, prejme ličen spominski znak.

Sporazumno s sosednimi podružnicami in s smučarskimi organizacijami deluje smučarski odsek na izpopolnitvi zimskih markacij in na ureditvi prepotrebnihih smučskih stez; s tem bo imel dovolj dela in truda v bližnji bodočnosti.

Mirko Lorger:

Razvoj alpinizma pri Mariborski podružnici

Zanimanje za alpinizem je pojav sodobne kulture, ki je zajel posebno mladino. Sistematična — sestavna delavnost prvih planinskih pobornikov je pripomogla, da postaja gojenje alpinizma med mladino skoro duhovna potreba. Prav posebna zahvala gre slovenskim alpinistom-pionirjem za razvoj domačega alpinizma, pomembnega za nas, priznanega tudi drugod.

Če govorimo o razvoju alpinizma pri tej podružnici, moramo njegovo nesevastnost ločiti od strnjene sestave po ustanovitvi. V preddobi, o kateri ni pravih virov, izhajajo slučajni mariborski alpinisti še iz predvojnega nemškega meščanstva. Njihova delavnost se opaža pretežno v Kamniških Planinah. Prve pobude za smotno gojenje alpinizma so bile dane šele v letih 1930—1931, ko sta se pod vodstvom inž. Drogenika priredila zaporedoma dva smučska tečaja za visokoalpsko smučanje; prvi na Kredarici, drugi naslednje leto na Korošici. Mariborsko dijaštvo, ki je tvorilo najštevilnejše udeležence na teh tečajih, je po večini privratar vodila pot v planine. Dijaki so takrat izvršili nekaj manj pomembnih zimskih vzponov: na Rjavino, Begunjsčico, Vrbanovo špico, Triglav. Če izvajamo vzpon na Triglav, so to bili krajši smučski izleti, a bili so zanetki mariborskega alpinizma. Prvemu navdušenju so naslednje leto sledili že prvi plezalni poskusi. V Kamniških Planinah so mariborski alpinisti med drugimi preplezali vse smeri v Mrzli gori, severno steno Skute, severovzhodno steno Turske gore, severno steno Dolgega Hrbta, vzhodno steno Planjave, vzhodno steno Ojstrice. Leto dni kasneje so preplezali severno steno Triglava (slovenska smer), severno steno Razora, prvenstveno smer v Zadnjem Prisojniku (po tov. Jurci), severovzhodno steno Jalovca, smer skozi kamine v Mojstrovki in še druge manj pomembne smeri.

Zimska alpinistika se je razvijala vzporedno z razvojem smučarstva. V zimskem času so bili izvršeni vzponi na Ojstrico, Planjavo, Veliki vrh, Tursko goro in Brano, vzponi, ki pomenijo ob današnji stopnji alpinizma komaj povprečne uspehe. Prvi kakovostno večji uspehi so bili doseženi v Julijskih po plezalni skupini Cizelj—Vodeb—Furlan—Lettner—Domicelj in Dolinšek. Ta skupina predstavlja avantgardo mladih mariborskih alpinistov. Ta skupina je preplezala severno steno Špika in severno steno Triglava. Rastoče število prvorazrednih vzponov in tako nagel napredek nista ostala brez odmeva niti med širšo mariborsko planinsko javnostjo. Vzporedba teh uspehov na področju alpinizma z uspehi prejšnjih let je dala slutiti in je obenem narekovala nujno potrebo po organiziranem in smotrnem delu. V letu 1936 pa je precej potrla mariborske alpiniste tragična nesreča tovarišev Domicilja in Lettnerja v skalaški smeri severne stene Triglava. Kljub temu je bil leta 1937 ustanovljen alpinistični odsek SPD v Mariboru. Inicijativa je izšla skoro istočasno od podružničnih odbornikov

in mladih alpinistov. Vodstvo odseka je prevzela mladina, ki si je kmalu izdelala svoj poslovnik, uredila svoje delo in pričela takoj z uresničevanjem svojih načrtov. Praktično delo se je preneslo v skale ob Lobnici, ki so postale primerno vežbališče in so nudile obenem priliko za izpopolnitev že pridobljenega znanja. Notranje delo se je izražalo v številnih strokovnih predavanjih, v ustvarjanju alpinistične knjižnice, navezanju stikov s tu- in inozemskimi alpinističnimi organizacijami in s poedinimi alpinisti. Vse to delo pa je predstavljalo le priprave za poglavitno nalogo: organiziranje alpinskih taborov. V letu 1938 beleži odsek izvedbo prvega tabora mariborskih alpinistov, in sicer v Martuljku. Namen teh taborov je, da vzgojijo čim večje število udeležencev za samostojno, požrtvovalno in uspešno delo in obenem z njih pomočjo seznanjajo z alpinizmom širše sloje, da alpinizem ne bo ostal samo neke vrste privilegij, ampak torišče splošnih teženj.

Na prvem taboru je bilo izvršenih 26 plezalnih vzponov. Zaradi številnih novincev se merilo ni smelo vzeti previsoko. Izmed pomembnejših bi omenil ponovitev vzpona preko Hudičevega stebra v Prisojniku, vzpon preko severozapadne stene Špika, preko severovzhodne stene Travnika, vzhodne stene Jalovca, severozapadne stene Gamsovca, severne stene Triglava (slovenska in nemška smer), severne stene Mojstrovke, severovzhodne stene Prisojnika. Prva preizkušnja je bila za nami, organizacija tabora je v celoti uspela, uspehi izvršenih vzponov so zadovoljili.

Zastopajoč v idejnem pogledu misel zamenjave in skupnega nastopa naših in drugih slovanskih alpinistov, smo že naslednje leto 1939 povabili na naš drugi tabor nekatere češke alpiniste. Vabilu so se z veseljem odzvali; toda politični dogodki na Češkem so jim onemogočili soudeležbo. Ta tabor smo priredili letos, ponovno v Martuljku. Število izvršenih vzponov ne dosega lanskega, kakovostno pa so uspehi še boljši od lanskih. Število izvršenih vzponov, skupno z vzponi poedinih skupin v Kamniških, pa presega tudi številno lanskega leto uspehe.

Letošnje leto se je pričelo s sestavnim obdelovanjem Julijskih in Kamniških Planin. V Kamniških so pričeli naši člani ponavljati že izvršene vzpone. Dosledno ponavljanje vzponov v Kamniških Planinah bo nedvomno že naslednje leto zaključeno.

Alpinizem je pri naši podružnici v polnem razmahu, vedno večje je zanimanje mladine zanj, število vzponov rase. V razmeroma kratkem času so izšli iz teh vrst sposobni in resni alpinisti. Najmlajši alpinistični generaciji na severu je postal pogumni tovariški alpinizem notranja potreba, ne pa stremljenje za rekordi in prekašanje drugih.

Ivan Kravos:

Spomini na prevzem Mariborske koče

Letos praznuje SPD Maribor dvajsetletnico svojega obstanka. Dvajsetletnica prevzema Mariborske koče pa bo šele čez dve leti. Vendar naj ob splošni dvajsetletnici obudim nekaj spominov na ta važni dogodek, ki je imel odločilen pomen v življenju naše podružnice.

V podružničnem odboru sem bil že iz početka, sicer v mali šarži odbornika namestnika, a zato v »markantni« službi markacijskega odseka, ki me je za vsako pot obremenil s piskrom, minijem in čopičem. Podružnica takrat še ni imela nič, »kamor bi se dalo glavo nasloniti«. Dozoreval pa je čas za prevzem »Mariborske koče« (Marburger Hütte).

Takratna vlada v Sloveniji je postavila za upravitelja premoženja društva »Marburger Hütte« dr. Al. Klementiča, dokler ni objekt po kupno-prodajni pogodbi prišel v last SPD v Mariboru. S tem se prav za prav ni nič drugega spremenilo, kakor: planinska postojanka je prišla v roke planincev, ki so skrbeli za to, da je bil vsak, bodisi Slovenec ali Nемеc, pošteno postrežen v svojem jeziku, kar se o prejšnji upravi ne more trditi; saj je še danes dosti prič, ki povedo, kako se je prej postreglo slovenskim planincem, če so kaj zahtevali v svojem, takrat že državnem jeziku: ignorirani so bili, nič niso dobili. To je dejstvo, ki se ne da utajiti in ki zares ni delalo časti prejšnjim gospodarjem.

Od dneva prevzema dalje se mora priznati, da se z vsakim gostom, kdorkoli pride v Mariborsko kočo, postopa v narodnem oziru popolnoma nepristransko; to je tudi popolnoma prav, ker pravi planinec ni in ne more biti nikdar šovinist.

Ko je bila zadeva zrela, se je po uradni ceni izvršilo izplačilo v roke upravitelja. Resnici na ljubo se mora priznati, da cena, ako bi šlo za privatnika, ni bila pretirana; za splošen dobrobit vseh planincev katerekoli narodnosti, ki hodijo pod streho Mariborske koče, pa je bila nakupna cena naravnost kavalirska, posebno če se vidi, koliko so dali Italijani za koče SPD na Goriškem, oziroma po kakšnih cenah pridejo take in podobne postojanke v roke ljudi, kateri imajo vse druge namene nego tiste, za katere so bile zgradbe postavljene. Toliko mimogrede, za tiste, ki morda mislijo, da je dobila podružnica SPD kaj zastoj, oziroma da ni sposobna voditi planinsko postojanko tako dobro, strokovno in pošteno kakor prejšnji lastniki.

Dan prevzema se je določil na 17. junij 1921. Ker se je šušljalo, da nam prejšnji odbor ne bo šel pri prevzemu dosti blagohotno na roke in da bodo tudi vsi uslužbenci z oskrbnico vred nenadoma »izpregli«, smo bili tudi mi bolj previdni. Šel je gor korporativno ves odbor, pomnožen z nekaterimi ženami, da tudi one primejo za posle natakarice, pomivalke v kuhinji in podobno. Celo na kuharico, oziroma oskrbnico nismo pozabili; šla je z nami gospa Lojzka, ki je bila svojčas oskrbnica v Kamniški Bistrici. Tudi gospodar, Bruno Rotter, je prispel, pripravljen na vsako pomoč. Moram pa zopet poudariti, da so se vsi prejšnji uslužbenci, z gospo Mino (oskrbnico) vred, lojalno postavili v službo nove uprave in zadovoljivo opravljali svoje posle še do konca sezone tistega leta.

Da je bilo tisto jutro v Mariborski koči nekoliko razburjenja in nervoze med uslužbenci in tudi med gosti, je razumljivo. Zdelo se jim je, da pridejo kmalu novi gospodarji; toda da pridemo še tisti dan in tako vsestransko pripravljeni, to jih je presenetilo. Takratni naš načelnik, dr. Brence, vulgo »der schwarze Teufel« (nosil je namreč takrat brado, črno ko oglje), je povedal navzočim odbornikom »Marburger Hütte« smoter in cilj našega obiska. Da je bil ves nastop vse bolj uradnega značaja, nas je po vrsti predstavil. Bili smo navzoči vsi odborniki kakor tudi upravitelj dr. Al. Klemenčič. Po izvršenem zapisniku smo šli vsak na svoj določeni posel. Novi gospodar Bruno Rotter je prevzel nadzorstvo kuhinje in točilnice, a večina odbornikov je pričela s prevzemom in z inventuro opreme in blaga v kleti, gostilni, verandi in po spalnih sobah. Prezgodaj v dnevno ravno ni bilo, še manj pa pozno. Pri nekaterih gostih, ki bi radi spali malo dalje — bila je nedelja — smo morali tja pa sem malo potrkati. Seveda, največ pohvale od teh je dobil »der schwarze Teufel«.

Da ni bilo takrat po sobah in sploh po vseh prostorih vse v najboljšem redu, tako glede količine kakor kakovosti, je povsem razumljivo, ker se je zdelo prejšnjim gospodarjem, da pač pride nekaj, kar mora priti. Z inventuro smo imeli vsi ves dan dovolj posla. Kuhinjo smo šele proti večeru — za zabelo — inventirali. Po končanem delu smo se stari in novi gospodarji vsedli skupaj in se še o marsičem dosti prijateljsko pogovorili; oni so videli, da novi nimamo nič tako črnega na sebi, niti »der schwarze Teufel« se jim ni zdel več tako črn kakor zjutraj.

Luna je že precej visoko stala, ko smo se poslovili od novega gospodarja Brunota in od takratne oskrbnice gospe Mine. Proti domu gredoč, smo se pomenkovali, kako dobro delo smo napravili za narod in planinstvo. Med pogovorom sva jo s prijateljem Balohom mahnila na nekem križišču proti Hočam namesto proti Mariboru. Spoznavši pomoto, nisva šla nazaj do križišča, kakor bi moralo biti, temveč sva jo ubrala čez drn in strn, misleč, da itak prideva na pravo pot. Posledica: kolovratila sva po vseh mogočih potih in brezpotih in precej po polnoči sva nekje med Radvanjem in Limbušem prisopihala v dolino. Kadarkoli grem mimo tistega križišča, se spomnim onega dne.

Dodatek. Omeniti moram, da smo se po prevzemu Mariborske koče s prejšnjimi odborniki še precej dobro razumeli. Gg. Sachs, Wiedemann, Smole in dr. so nam marsikaj važnega povedali. Ko je pri odhodnici, kake 3 ali 4 tedne pozneje, prava pohorska godba na pihala za slovo igrala bivšim gospodarjem, smo se imeli čisto dobro; oni so ravno tako dobro govorili slovenski z nami, kakor mi nemški z njimi. Videli so, da nismo taki zarobljenci, kakor so slišali o nas. Spoznali so v nas prave planince.

Epilog

»Gora se začne pri 2000 metrih, ko si se dvignil do skalovja in se pričenjajo prijemi za roke.« To je bila moja planinska zavest, ko me je izpod vsak čas vidnih Grintavcev in Triglavskega skalovja pred dve manj ko tridesetimi leti službeni poziv zapeljal v Maribor, znan mi dotlej samo iz zgodovine in zemljepisja. »Pod trto bivam zdaj,« mi je kazal pogled, ko se mi je nič kaj vesel opiral v bližnje griče. »Pa tamle na jugozahodu, ogromna, črnozelenka kopa samih gozdov, to je Pohorje; »pogorje« je res, gora ni ta mehkočrtna zakladnica lesa in drv. Kozjak nasproti njej? Ta ima vsaj očitne vrhove, a koliko ga je od tal do temena?« Oj, kje ste ve, moje svetle, strme, drzne gore, vzvišene nad gozde, nad trate, nad ljudi! Daleč, »pod trto« sem zdaj. Iz Kranja, iz Ljubljane, iz Gorice sem v enem dnevu obhodil Mangrt, v enem dnevu in eni noči Triglav; kaj pa naj tukaj obhodim?

In vendar: trideset let poteka, da sem v Mariboru. Že Mariborčan? Tu doma? Ne! Državni uradnik nima doma, pravi državni upokojenec nima pokoja, nimata ga nikoli in nikjer. Zakaj? Ker morata biti povsod doma in najdeta povsod obilo ter trajno posla; saj sta izven vseh obvez uradnika in izven vseh dopustov in popustov upokojenca bila in ostaneta živa člana svojega naroda, ki je zanj vedno in povsod treba dela in delavcev. In narod je povsod in na vseh službenih mestih; povsod mora vsak rojak sodelovati za napredek naroda, a bistvo napredka je, da nikdar ne zastaja. — Tako sem kot rojak-Slovenec ostal in ostajal kljub mnogim pozivom še v Mariboru, ker je prav tu bilo sila nujnega narodno-prosvetnega dela, ki je od dobe do dobe še naraščalo in zahtevalo trajnih delavcev. Res je: prebivam v Mariboru le, ker je takisto del našega naroda kakor katerokoli drugo naše mesto in je delo zanj — tega se zavedam — nujneje nego za kak drug kraj. Nisem lokalni domačin, sem — tako se včasih imenujem: mednarodni Slovenec...

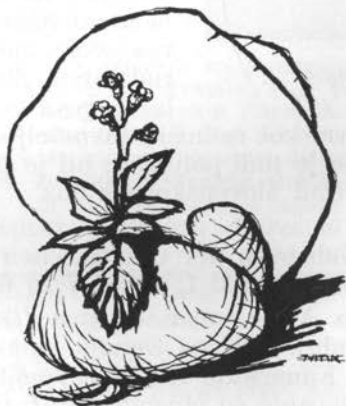
S tega svojega stališča sem tudi kmalu preokrenil svoje nazorje o planinah in planinstvu v Mariboru. Pri bližjem spoznavanju je Pohorje odkrilo tudi dokaj romantike i za »hujšega« planinca v strmih jarkih s slapovi in skalami, a Kozjak svoje divje »grabe«. Odločilen pa je bil globlji vzgojni in narodni moment. Treba je bilo prebivalstvo, zraslo predvsem v okrožju vinskih gor, vpeljati v planinski svet postopoma s Pohorjem in Kozjakom, da se je potem mogla v njem poroditi želja po višjih planinah in po pravem planinskem udejstvovanju. To častno nalogo pa je v izdatni meri mogel Maribor nase vzeti šele v naši narodni državi; prej (od leta 1901) jo je opravljala Podravska podružnica v Rušah, a jo je zmogla kajpada le v omejenem, bolj lokalnem obsegu, izven njega, na pr. v Mariboru, le pri posameznikih. Takoj leta 1919 pa se je Maribor, rekli bi spontano, zavedel svoje silno povečane narodnostne vloge; porodila se je Mariborska podružnica SPD kot zdrav otrok, ki je neverjetno hitro

in krepko rasel in je v dvajsetih letih dozorel do vrednega vrstnika ljubljanskega osrednjega društva SPD. Ob rojstvu sem otroku stal ob strani; ko pa sem hitro videl, da ga zanesljivo skrbno negujejo roditelji in vzgojitelji, sem se omejil na opazovanje veselega napredka, na prilične pobude in diskretna posredovanja.

Podružnica se je krepko zasidrala v vsem prebivalstvu, ne samo pri meščanih; to je najvažnejši uspeh; ima nadalje v svojih vrstah odlične prave planince, ne samo izletnike k svojim kočam; iz nje vstajajo, dasi sama nima visokih strmih gora, rodovi alpinistov; smučarstvo je naravnost udomačila. V njenem dvajsetletnem razvoju zasledujem po vrsti tri organsko potrebne in koristne dobe, zastopane odlično po načelnikih: prvi je bil spreten finančnik, drugi bister in odločen sodnik v množecih se pravnih in upravnih zadevah, tretji podjeten inženir-graditelj. Ti so postavili podružnici trden temelj; četrti, sedanji, bo moral biti univerzalen, in bo — saj je odvetnik!...

Za podružnično dvajsetletnico sem posredoval, da je planinsko osrednje društvo v Ljubljani kot izdajatelj »Planinskega Vestnika« privolilo, naj se za to obletnico prigradni mariborski spisi skupno kot spomenica objavijo v oktobrski številki našega »Vestnika«. Zbiranje prispevkov je prevzel bodri in dobri odbornik Ljudevit Zorzut, mene kot urednika zadeva le notranja ureditev; ko je bila ta dovršena, sem na vabilo zbiratelja napisal ta epilog, ki ga zaključujem s sledečo ugotovitvijo in željo:

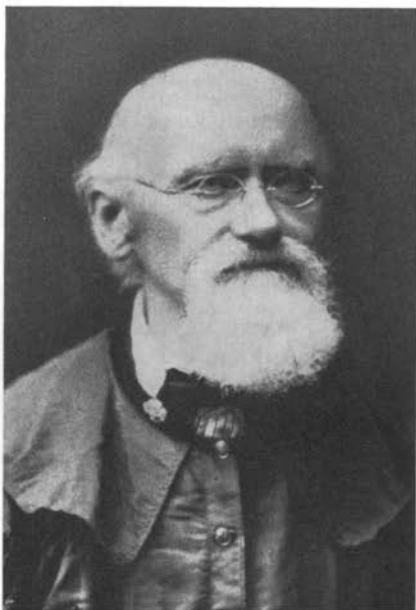
V spomenici, ki jo je leta 1937 izdala Podravska podružnica v Rušah, sem v spominskem spisu to podružnico imenoval »granitno«. S kakim imenom naj označim našo Mariborsko podružnico? Ne najdem ji boljšega imena, nego ga že ima: ves čas njenega obstoja je bilo vsem njenim članom in činiteljem m a r za njen pravi napredek; v obrambo proti nasprotjem in protivnikom so bili vsi pripravljeni na b o r. M a r i b o r s k a podružnica je torej bila in bodi »m a r - i - b o r s k a«.

Splošni del

Jos. Wester:

Marko Vincenc Lipold o Savinjskih Alpah

Marko Vincenc Lipold

Marko Vincenc Lipold, rojen leta 1816 v Mozirju v stari splavarski družini, je v nekdanji Avstriji zavzemal važna mesta kot geolog in rudarski strokovnjak. Raziskoval je geološki sestav slovenskih in drugih avstrijskih pokrajin. Kot Savinjčana so ga mikale predvsem Savinjske Alpe. Povzpel se je bil na Grintavec v dobi, ko je bila planinska turistika še v povojih.

Lipold je bil visoko naobražen mož. Gimnazijo je z odličnim uspehom dovršil v Celju, na univerzi v Gradcu pa se je posvetil studiju filozofije (klasične filologije, zgodovine in priroslovja) in prava. Na rudarski akademiji v Ščavnici na Ogrskem je dovršil montanistične studije ter je poslej vse svoje moči in znanje posvetil rudarstvu. Zlasti pomembna je bila njegova zadnja službena doba,

ko je od l. 1867 deloval kot rudniški ravnatelj v Idriji, kjer je umrl l. 1883. Udejstvoval se je tudi politično; bil je poslanec v kranjskem deželnem zboru kot član slovenskega kluba.

Strokovne spise o svojih geoloških raziskovanjih je objavljaval večidel v zborniku »Jahrbuch der Geologischen Reichsanstalt«. (Več o Lipoldu gl. Slov. biogr. leks. I, str. 677 in 678.)

Na letnem zboru Avstr. plan. društva (Österr. Alpen-Verein) je imel dne 17. decembra 1862 na Dunaju lepo zaokroženo predavanje o »Solčavskih in Kamniških Alpah na meji Štajerske, Kranjske in Koroške«. To predavanje so objavile »Mittheilungen« omenjenega društva l. 1863, str. 25—41. Spis krasi jasna risba Savinjskih Alp s

pogledom z juga, z Rakitovca nad Krašnjo. Na njej so vrhovi označeni z imeni: Grintouz, Skutta, Wrana, Rinka, Mersla (gora?), Oistriza. Manjkajo pa oznake vrhov, ki so na risbi sicer točno vrisani: Kočna, Turska gora, Planjava (le-ta je označena z Mersla) in vseh vrhov spredaj v Kamniških Planinah.

Lipold najprej omenja, da opazi potnik, ki se vozi z železnico, kakor od Celja proti zapadu tako od Laz proti severu, skupino kop in vršacev, katerih ostri obrisi, pomanjkanje razstlinstva na njih in svetlosiva barva že iz daljave kažejo, da je to apnensko gorovje. »To je oni gorski sklop, ki se dviga na trojni meji Štajerske, Kranjske in Koroške in je znan na Štajerskem pod imenom 'Solčavske Alpe', tudi pod imenom 'Štajerska Švica', na Kranjskem pod imenom 'Kamniške Alpe', na Koroškem pa kot 'Belska Kočna'.

»Že v naprej se da pričakovati, da mora gorski sklop tako velike absolutne višine (nad 8000 dun. čevljev), obstoječ iz apnenske gmote, biti bogat s prirodnimi lepotami, tako da je sam ob sebi vreden obiska. In to tudi drži. Toda Solčavske Alpe se odlikujejo še po neki posebnosti, kakršne bi v drugih Apnenskih Alpah pač zaman iskali. Ta posebnost je Logarska dolina, katere obisk se zlasti priporoča.

Logarska dolina se nahaja ob izviru Savinje in tvori skrajno južno razrast Solčavske doline. Če gremo iz vasi Solčave ob Savinji navzgor proti zapadu in prehodimo ozko sotesko, ki se odlikuje po številnih slikovitih pečinskih tvorbah, pridemo po eni uri hoje do vstopa v Logarsko dolino. Dolina je od Logarjeve kmetije do konca približno eno miljo dolga in povprečno eno osmimo milje široka. Nad morsko gladino se dviga le 2400–2500 dun. č. (ok. 800 m). Podolje je izredno rodovito; zelene trate se menjavajo z njivami in s skupinami drevja. Nekako na sredi doline se nahajajo obširna poslopja druge kmetije, pri Plesniku. Na obeh straneh doline se dvigajo strmi obronki, ki so v ospredju deloma z gozdom porasli, deloma pa prehajajo v strme stene. V ozadju zapirajo dolino v obliki kotla najvišji vrhovi Solčavskih Alp: Skuta, Škarja, Rinka, Brana, Mrzla (gora) in 7426 dun. č. (2346 m) visoka Ojstrica. Z visokimi stenami, v izredno razčlenjenih rogljih in raznovrstno oblikovanih čeréh se dvigajo te gore skoraj neposredno iz globeli v vrtoglavo višino. Pečinaste obronke krasi več slapov, med njimi Plesnikov slap, v najzapadnejšem kotu pa pada preko golih sten mogočni slap Rinka, pač do 1000 dun. č. globoko v kotlasto globel. Rinka je pravi izvirek Savinje, čeprav njena voda v tej kotlini ponikne in šele, ko pod zemljo preteče Logarsko dolino, pride na dan blizu izhoda iz nje, in sicer v taki jakosti, da more takoj goniti mlin.

V tem izredno velikem protivju, ki se kaže med mikavno krajino podolja in divje pustim licem apnenskega pečevja gorá, ki jo zapirajo in se v znatno višino grmadijo, tiči posebnost in presenetljivost Logarske doline. Vsaj jaz, ki sem na svojih geoloških potovanjih spoznal pač največji del domačih Alp, bi ne vedel povedati druge točke, ki bi se glede omenjenega nasprotja mogla primerjati z Logarsko dolino, in v spominu mi je izrek po svojih geoloških potovanjih skoraj po vsej Evropi znanega učenjaka, ki je pri obisku te doline dejal, da je nekaj podobnega videl samo v španskih Pirenejih.

Po taki pohvali Logarske doline je kaj naravno, da bi me kdo vprašal: Odkod in kako se pride v obljubljeno Logarsko dolino? — V Logarsko dolino moraš dospeti s štajerske, koroške in kranjske strani.

Najzložnejši in pač tudi najzanimivejši je dohod s štajerske strani. Izhodišče je železniška postaja Celje. Od tam se pelješ venomer ob Savinji navzgor po Spodnji in Zgornji Savinjski dolini skozi Mozirje v Luče. Mozirje je za to vožnjo središnja postaja, kjer dobiš prav dobro oskrbo in streho. V Lučah se neha porabna vozna cesta ter je treba nadaljnjo pot do Solčave in iz Solčave v Logarsko dolino peš prehoditi. V Logarski dolini za sedaj ni poskrbljeno za prenočevanje; pač pa se dobe pri kmetu Plesniku vsekakor okrepčila, kakršna nudi pač kmečka hiša. Zato se je treba že v Solčavi ustaviti, kjer te v tamošnji gostilni res le po domače, to se pravi, kar nič dobro prenočé in še bolj, po domače, pogosté. Večina tujcev se zato zateka k solčavskemu župniku g. Janezu Jancu, čigar gostoljubnost je daleč znana.

Ta potovalna proga nudi ne samo med vožnjo po Spodnji in Zgornji Savinjski dolini vsestransko in prijetno izmeno, ampak je tudi pešačenje od Luč do Solčave nad vse mikavno. Tu je namreč Savinja predrla apnensko gorovje in teče šumeč po gorski soteski, ki je zelo bogata s slikovitimi pečinskimi predeli. Na enem mestu je tako utesnjena, da mora pešec prelezti komaj 3 do 4 čevlje široko, več sežnjev nad rečno strugo se nahajajočo skalno razpoko, do katere se pride po več v skalo vsekanih stopnicah. Hoja skozi to razpoko, ki je znana pod imenom 'Solčavska Igla', je bila še pred nekaj leti dokaj nevarna, sedaj pa je popolnoma varna. Neposredno pod to Iglo se more na solčavski strani opazovati še drug redek priročni pojav, namreč periodičen izvirek, ki izmenoma privreva in presiha, in sicer traja naraščanje vode 2—5 minut, upadanje pa 8—15 minut.

Iz solčavskih grap splavljajo mnogo lesa po Savinji do Luč, Ljubnega, celó do Mozirja. Zato boš po soteski od Luč do Solčave redkokdaj hodil, ne da bi les po Savinji plavili. Vselej je to veličasten prizor, ko se ogromni hlodi, ki jih nosi zaježena voda, med gromovitim truščem kotalé preko pragov in balvanov, ki se v strugi nahajajo. Pri tem se ti nudi prilika, da občuduješ spretnost in drznost drvarjev, ki ravnaajo splav.

S koroške strani bodo, ko steče železnica iz Maribora v Celovec, za poset Logarske doline najprikladnejša izhodišča postaje Prevalje ali Pliberk in Sinča ves pri Velikovcu. S Prevalj ali iz Pliberka se pelješ po dolini Meže v Črno, od koder se pride peš ali čez sedlo Bistro ali čez Koprivnsko sedlo v 3—4 urah v Solčavo. Iz Sinče vasi pa se pelješ v Železno Kaplo, od tu pa greš peš ali čez sedlo Sv. Lenarta v 2½—3 urah v Solčavo ali pa se pelješ do kopališča Bele, od koder prideš zopet preko sedla v 1½—2 urah naravnost v Logarsko dolino. Tej turi pritiče prednost zaradi tega, ker se dobi v Beli prav dobro prenočišče in se more od tu napraviti izlet v zanimivi gorski kot Belske Kočne.

S kranjske strani, in sicer iz Ljubljane, držita dve smeri v Logarsko dolino: ali skozi Kamnik ali skozi Kranj. Iz Kranja drži cesta po nadvse romantični Kokrski dolini (grapi) čez Jezersko in Jezersko sedlo v že omenjeno kopališče Belo na Koroškem. Iz mesta Kamnika se pride peš ali čez Gozd in po Lučenskem grabnu (Podvolovljekom) v 3—4 urah ali pa, seveda po znatnem ovinku z vozom, čez Novo Štifo, Gornji Grad in Ljubno v Luče. Iz Kamnika se more ubrati tudi pot ob Bistrici neposredno v Logarsko dolino. Ta pot je za pešca nesporno najzanimivejša. Toda ta tura zahteva 6—8 ur. Pri tem se je treba vzpeti na gorsko sedlo med Uršičevo planino v Bistriški dolini in med Logarsko dolino (t. j. Kamniško Sedlo ali Jermanova Vrata); s sedla navzdol se mora plezati po izredno strmem ovinku proti Logarski dolini. Zato morejo to pot tvegati le zanesljivi in neomotični gorohodci in le v spremstvu večšega vodnika, ki ga lahko dobe na Uršičevi planini.

Doslej sem omenjal le nekatere pokrajinske posebnosti, ki so Solčavskim in Kamniškim Alpam lastne in ki njih obisk vsakemu prijatelju prirode priporočajo. A tudi umetnik in znanstveni raziskovalec, geolog, paleontolog, botanik in zoolog, bodo našli v njih dovolj snovi za svoje studije in raziskovanje. (Nato navaja Lipold razne geološke pojave, omenja sklade skrilavca in apnenca, okamenine, lehnjak, porfir, granit in rulo — gnajs — v dolini Meže in Obirščice, svinčene rudnike v Meži, Črni in Zelezni Kapli.)

»Da bo tudi botanik v teh Alpah zadovoljil svojo vedoželjnost, mu daje zagotovilo dejstvo, da je to velegorje različne kakovosti tal, zaradi tega je lahko uverjen, da ne pogaša mične planinske flore v najvišji mnogoterosti. Prav tako zadovoljiv uspeh si sme iz istih razlogov obetati zoolog. Jaz, ki nisem zoolog, sem imel opravka res samo z gamsi, ki v teh Alpah niso nikaka redkost, in — seveda za gostoljubno mizo g. župnika Janca — s postrvmi, ki jih v posebno odlični kakovosti love v Savinji pri Solčavi. Tudi mi je znano, da še sedaj v nekaterih gozdnih tokavah domuje medved kosmatin, odkoder včasih obišče i više ležeče kmetije, kjer si vzame svojo desetino navadno le od ovsa, ki ga posebno ceni. V Solčavi ti v zabavo lahko povedó marsikatero prav pikantno-smešno dogodbo o medvedih. Vendar se turistu ni treba bati, da bi prišel s kosmatincem v neprijetno dotiko; zakaj njegov pojav spada sedaj že med redkosti in, če nastopi, se pokaže povsem nedolžnega, da ga le pri miru pustiš.

Naposled moram še omeniti, da najdejo tudi drzni gorohodci in ljubitelji lepih razgledov v Kamniških in Solčavskih Alpah hvaležne točke; in sicer sta taki Ojstrica in Grintavec; prva je najvišja vzpetina na vzhodni, druga pa na zapadni strani te gorske skupine.

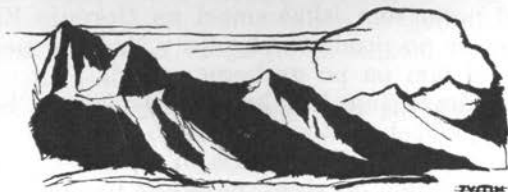
Na Ojstrico, visoko 7426 dun. č. (2346 m), sam nisem nikoli priplezal. Vzpon nanjo je glede razgleda v daljo baje prav hvaležen, toda precej naporen. Izhodišče zanj je kmetija Planinšek nad Lučami. Pač pa sem se bil pred nekaj leti vzpel na ok. 600 dun. č. višji Grintavec, in sicer z Jezerskega po kranjski strani, odkoder je najzložnejši dostop nanj. Iz Kokrske doline kreneš pri kmetiji Suhodolnikovi¹ in prideš čez ovčjo planino Planinico od južne strani na vrh Grintavca. Ta vzpon ni nevaren niti ni združen s posebnimi težkočami, tako da se more partija z Jezerskega v poletnem času opraviti v enem dnevu. Udobnejše in prikladnejše pa je vendar, da prenočiš pri Suhodolnikovih in se od tam navezgodaj popneš na vrh. Ni mi treba omenjati, da je razgled z Grintavca res presenetljiv in prekrasen. Njega višina, njega osamljeni, na kranjsko stran moleči položaj in njegov strmi ronek proti Belski Kočni dopuščajo ne samo daljni pregled čez večino koroških, kranjskih in spodnještajerskih pogorij, temveč tudi mikaven pogled na Gorenjsko ravnino, posejano z mnogimi vasmí, in na posamezne kraje na Koroškem. Vidi se baje celó Jadransko morje, če je vreme posebno ugodno.

Sklepam z željo, da bi ta moj kratki in nič manj ko izčrpní oris Solčavskih in Kamniških Alp dal povod za najštevilnejši obisk in za nadaljnje natančnejše preiskovanje tega dela naših domačih Alp.«

* * *

S tako preprostimi, a tehtnimi besedami je naš rojak pred malone 80 leti opisal Savinjske Alpe in zapustil v njih spomenik svojemu domačemu svetu. Koliko se je od njegove dobe sem izpremenilo in tudi izboljšalo! Sedanji planinci si lahko okrajšajo pot v Logarsko dolino s kake postaje savinjske železnice in z avtomobilsko vožnjo skozi v osrčje te romantične doline. Slično velja za pristop s kranjske strani, kjer te avto pripelje po Kokrski dolini na Jezersko ali po Bistriški prav na znožje gorá. Povsod nam lajšajo pristop na vrhove lepo urejena in označena pota, streho pa nam nudijo dobro oskrbovane dolinske in planinske postojanke. Sedaj so nam brez posebnih težav dostopni prav vsi vrhovi, tudi oni, ki jih Lipold jedva omenja, kakor Kočna, Skuta, Planjava. Zadovoljstvo nas lahko navdaja ob zavesti, kako vsestransko se je v teku zadnjih desetletij razširila naša planinska turistika in z njo poznavanje našega gorskega sveta. Pionirjem planinstva pa, med katerimi stavimo našega Lipolda na odlično mesto, smo dolžni priznati zasluge za njih pobudno delo.

¹ Lipold rabi pravilno staro obliko Suhodolnik, ne pa sedaj običajne Suhadolnik. Gl. Pl. V. 1935, str. 71, v 1.

Gorenja Kopica

Anton Flegar:

Gorenja Kopica (2202 m)

S poti po dolini Vrat opazimo na desni rogljat greben Kopic. Sprva sem mislil, da je to greben Šplevt. Lansko leto sem pa ta greben pregledal z Dovškega Križa. Spoznal sem, da je od juga zelo rogljati greben Šplevt s severne strani položen in travnat; a rogljati greben, ki ga vidimo s poti po dolini Vrat, je greben Kopic, ki se vleče od Dovškega Križa pri razvodju Temena proti vzhodu z vrhovoma Gorenjo Kopico (2202 m) in Spodnjo ali Malo Kopico (brez kote). Obljubil sem skorajšnji poset vsemu grebenu. Nisem pa našel tovariša enakih želj. Dandanes se obrača vse pač v glavne, glasovite gore, ne pomislijo in ne vedo pa, da bi v stranskih, malo poznanih gorskih predelih našli dosti, morda še več užitka. Posetil sem Gornjo Kopico sam.

Iz Vrat sem se vzdignil po znani lovski stezi v kotlino Na Jezeru, kjer stoji skalaški bivak. Od tam sem mimogrede po lahkem potu polezel na Gornjo Šplevto. Udobno sem nadaljeval pot po grebenu Šplevt, z roglja na rogelj, čeprav so ti iz kotline Na Jezeru videti divji in špičasti. Med potjo sem iskal smeri na Gorenjo Kopico. Najlažja se mi je zdela smer po produ in skrotju v škrbino med Temenom in Gornjo Kopico, od tam pa po grebenu na vrh.

Z Gorenje Šplevte sem kar kmalu pristopil na Spodnjo. Odtam sem po travnatih policah sestopil v kotlino Na Brinju, od koder sem se vzdignil proti omenjeni škrbini. Da bi me prod preveč ne zmučil, sem se držal kraja proda ob steni, nazadnje pa sem preko majhnega

skoka dosegel škrbino. Pri mali votlini sem pustil odvečne stvari in se preobul v plezalke, da bi laže napredoval po grebenu. Videl sem pa kmalu, da bo plezanje po grebenu za samcatega človeka tvegano. Zato sem rajši prestopil na južno stran, kjer sem po dobro razčlenjenem skalovju že v pol ure dosegel svoj cilj. Nisem mislil, da mi bo tako hitro uspelo.

Daleč naokoli ni bilo čuti živega bitja. Mnogo ljudi je odšlo zjutraj na Triglav, tu gor ni zavil nihče. A srce ne občuti samote; pa saj je človek tudi te včasih potreben... V takih trenutkih lahko mnogo premišljuješ o življenju, porajajo se ti novi sklepi in pomirjen se odločno vržeš zopet v življenje.

Zdajci je zabobnelo. Vreme, ki se že ves dan ni kazalo posebno ugodno, se je poslabšalo. Od juga so se bližali temni oblaki. Kar težko sem se ločil od tega kraja. Srečno sem dosegel odložene stvari, od tam sem po produ zdrčal v kotlino Na Brinju. Po travnatih strminah sem našel sledove poti, ki so vedli na desno v dolino. Prišel sem nazaj na lovsko pot ravno tam, kjer ta zavije k hudourniku.

Pavel Kunaver:

Planinec in angleščina

Kje nam mrzla vodica najbolj tekne? Pri izviru pod skalo. Dragulji slovstva se najboljše čitajo v izvirniku. Mene je do angleščine privedla želja po spoznanju skavtizma in Shakespearea. Našel sem pri tem tretji biser: angleško planinsko slovstvo. Ker bi rad marsikomu privoščil enak užitek pri alpinistiki »za pečjo«, sem se odločil, da napišem nekaj vrstic pod gornjim naslovom; saj je, razen maloštevilnih misijonarjev, med Slovenci kaj malo takih, ki bodo kdaj videli velikane v Himalaji, še manj pa, da se bodo z njimi poskusili.

Angleški imperij obsega malone vso Himalajo; v kolikor pa je to gorovje pod oblastjo drugih držav, so te pod takim angleškim vplivom, da rade — ali nerade — dopuščajo ekspedicije v svoja gorovja. Angleži gospodarijo v nizki Avstraliji, pa tudi visoka Nova Zelandija je angleška; najvišje gore Afrike so v angleških kolonijah in velik del Severne Amerike z mogočnimi gorstvi Kordiljer je njihov, ostanek — toda velik! — je v oblasti Združenih držav. Kjer pa dežele ne pripadajo Angležem, jim pomaga denar do najoddaljenejših gorovij.

Kruta borba z nemirnim Atlantikom in z drugimi morji, kamor je angleški narod prisiljen pošiljati svoje ljudi bolj kakor katerikoli drug narod na svetu, je po mnenju mnogih po svoje usposobil Angleže za dobre alpiniste: da namreč s stoično mirnostjo zro in presojujejo, pa tudi premagujejo nevarnosti v gorah. Trenutni neuspeh jih ne ustraši in ravno morje in dolgotrajna borba na njem jih sili in vzgaja k mirni vztrajnosti. Vse to: veselje do potovanja, obseg imperija, duševne in telesne sposobnosti in denarna sredstva — to je pomagalo, da so Angleži vzgojili množico najodličnejših planincev, ki jih odlikuje še nekaj več kakor druge: velika previdnost, ki pa jih ni ovirala, da so doslej dosegli v gorah najpomembnejše uspehe.

Med odličnimi alpinisti pa je tudi cela vrsta planinskih pisateljev, katerih dela se odlikujejo ne samo po prvovrstnih opisih, ampak tudi po objektivnosti in globokem smislu za planinsko lepoto in veličino. Važna je posebno njih nepristranost; s svojo popolno odkritosrčnostjo se pri svojih opisih zelo razlikujejo

od pisateljev drugih narodov. Ne poudarjajo in ne pretiravajo nevarnosti, ne delajo se junake; vedno jim stoji v ospredju mogočna narava sama; pravilno ocenjujejo nevarnosti, približajo se jim previdno in — zmagujejo, ali pa se umikajo brez večjih žrtev.

V svojih opisih te povedejo na gore vsega sveta. Nič jim ni tuje. Alpe poznajo po vsej njihovi dolžini in širini, kajpada. Toda Alpe so mnogim od njih postale samo prekrasno, nad vse priljubljeno vežbališče za pohode na mnogo višja, mogočnejša, a večkrat človeku tudi mnogo bolj sovražna gorovja. Povzpeli so se na silni ognjenik Erebus na južni celini in plezajo po gorah Grönlandije, Aljaske in Svalbarda; v Kavkaz so šli z velikimi in malimi ekspedicijami; obiskujejo sploh vsa ostala gorovja sveta, a največ si dajo opraviti v mogočnem Karakorumu in v še silnejši Himalaji. O vsem tem poročajo vestno. Njihov »Alpine Journal«, ki izhaja dvakrat na leto v prikupni obliki in krasno ilustriran, je že malone od sredine prejšnjega stoletja zakladnica potopisov za gorovja naše zemlje. Potreba pa je rodila ustanovitev posebnega »Himalayan Cluba«, ki izdaja krasni »Himalayan Journal«, ki ga opremljajo z zemljevidi in odličnimi slikami, v novjšem času tudi z barvnimi fotografijami. Spise v njih odlikuje globoka resnost, največja objektivnost in odkritosrčnost; saj gredo hribolazci v Himalaji v šolo najtrše prirode, izmed dobrih morejo pristopiti v one prečiščene višave res samo izvoljenci izrednih telesnih in duševnih vrlin. Omenil sem samo dva najvažnejša planinska časopisa; poleg njih imajo še več drugih tako v Veliki Britaniji kakor tudi v svojih kolonijah, dominionih in v Združenih državah.

Poleg časopisov so izdali in izdajajo seveda tudi knjige planinske vsebine, in to veledela, ki tvorijo za vse čase temelje planinskemu znanju in slovstvu. Klasik alpinske literature in zmagalec Matterhorna, Whymper, je še vedno vzor planinskega pisatelja in planinca. Izmed dolge vrste drugih omenim samo najodličnejše: Freshfielda, Donkina, Mummeryja, Younghusbanda, Longstaffa, Rutledgea, Smytha. Vse odlikujejo izredne planinske vrline, ki se izražajo seveda tudi v njihovih spisih. Ob zaključku teh vrstic priporočam ljubiteljem planinskih spisov, da se posvetijo nekoliko tudi angleščini; trud jim bo bogato poplačan. Je pa angleščina za čitanje lahek jezik; prav malo slovnice zahteva, odpre pa človeku izmed vseh jezikov najširša obzorja. Jaz sem po angleščini prišel do treh draguljev: skavtizma, Shakespeareja in najlepše planinske literature. Da si pridobe sčasoma vsaj ta tretji dragulj, sem napisal te vrstice. Upam, da ne — zastonj.

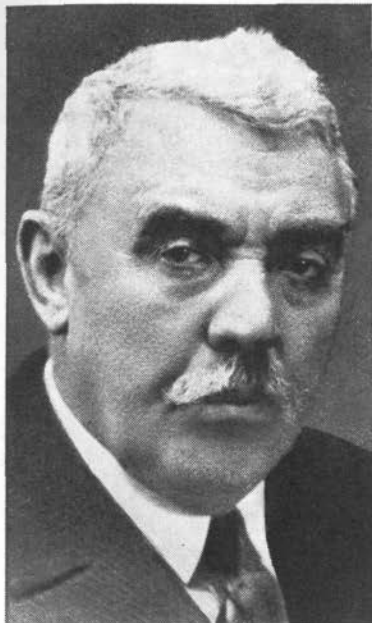
Obzor in društvene vesti

Njegovo Veličanstvo kralj Peter II. je za svojega bivanja na Bledu 27. julija posestil tromejni vrh Peč in po grebenu sestopil na Podkorensko sedlo. Od 1. do 4. avgusta se je povzpел na Grintavec, in sicer iz Kokre v Cojzovo kočo in na Grintavec sam, nato iz Kamniške Bistrice skozi Jermanova Vrata (Sedlo) na Planjavo, od tam na Korošico in čez Presedlaj v svoj Bistriški dvorec. — Od 8. do 10. avgusta pa je preplezal in prehodil očaka Triglava z divnim in divjim okoljem, v smeri Vrata — Tomiškova pot — Staničeva koča — Triglavski dom — vrh Triglava (9. avg.) — Aleksandrov dom — Koča pri Triglavskih jezerih — Dom na Komni. Nj. Vel. je vse očaral s svojo preprostostjo in s prav planinskim nastopom. — Naše Planinsko društvo je pod osebnim vodstvom in spremstvom predsednika dr. Pretnarja ukrenilo vse za uspešnost in domačnost prvega in takoj najvišjega podviga Njegovega Veličanstva v našem planinskem svetu. — Ob pravi priliki bomo objavili podrobnejše poročilo.

Foto Kovačič Jos.

Jeseni na Pohorju

Vse ga je rado imelo zaradi njegovega odkritega značaja in prirodno širokega smeha, ki je z njim spremljal vse zunanje in notranje dogodke. Smeh je z njim — vsem nepričakovano — zamrl 20. avgusta t. l. za vedno. Zresnimo se, posebno tisti, ki smo ga bliže poznali skozi desetletja in dobro vedeli, kako trpka resnost se je tolikokrat prikrivala za značilnim, kar eruptivnim smehom. Bil je mož trdnega značaja in trdega dela, ki ga pa na zunaj nikoli ni maral kazati, kakor bi ga bilo sram, da svojo veljavnost količkaj izkaže; rajši jo je kril s svojim, dozdnevno omalovaževalnim smehom, a pred smehom je resno delal in — za smehom se je vrnil na resno delo, med smehom pa se je na njem res vse smejalo, nebrzdano, privlačno in — varljivo. Tak je bil dosledno v vseh prijetnih in neprijetnih obratih svojega življenja, ves čas tudi kot nasmejan, a stvarno vedno delaven planinec. Tolažljivo zanj pa je moralo biti, da so odločilni krogi, očitno po treznem presodku, pravilno in pravično prepoznali njegove zmožnosti, tako da se je končno uveljavil in dosegel ugleden položaj.

Lahka mu ni bila življenjska pot. Rojen od kmečkih staršev (11. julija 1871) v

Selih pri Grosupljem kot enajsti izmed 12 otrok, je hodil pet let (sept. 1877 do julija 1882) v ljudsko šolo na Grabnu v Ljubljani in je bil septembra 1882 sprejet v I. razred I. drž. gimnazije istotam. Skromni fantiček se prvo leto ni mogel znajti v srednji šoli; padel je iz treh predmetov, med njimi — čudna igra s talenti, ki se čisto ponavlja! — iz matematike, za katero je pozneje pokazal nenavadno nadarjenost, z najslabšim redom (*»ganz ungenügend«*, pri prof. Borštnerju), ki se je z njim neznanje ožigosalo le izjemoma. No, dečko je pač ponavljal razred in je odslej gladko izdeloval vse razrede, z maturo (15. julija 1891). Po maturi je vstopil za mesec dni v bogoslovje, nato se je vpisal v vseučilišče na Dunaju kot slušatelj matematike in fizike (1891-92 do 1895-96) in je hitro (22. junija 1897) iz teh predmetov kot glavnih položil profesorski izpit, tedaj (1896-97) že suplent na državni gimnaziji v Kranju, kjer je ostal še eno leto. Nato je bil suplent na I. državni gimnaziji v Ljubljani (1898-99 do konca I. tečaja 1902-3), v zadnjih dveh letih tudi ravnateljev pomočnik, s čimer se je izvežbal v upravnih poslih, in pomožni učitelj na državnih strokovni šoli za obdelavo lesa in umetno vezenje. S 15. februarjem 1903 mu je bila podeljena stalna profesorska služba na drž. gimnaziji v Novem mestu, kjer je ostal do 1. sept. 1905, ko je bil na prošnjo premeščen na drž. realko v Gorici. Tu je postal z II. tečajem 1913 začasni vodja zavoda, a se je (1915) zaradi vojne moral umakniti v Ljubljano in je v begunstvu poučeval na tamošnji realki, dokler ni proti koncu vojne, ko so se Avstrijci vrnili v Gorico, zopet prevzel vodstvo tamošnje realke v septembru 1918 in bil z oktobrom istega leta imenovan za definitivnega ravnatelja zavoda. Ko pa je po mirovni pogodbi Gorica pripadla Italiji, mu je bilo z oktobrom 1919 poverjeno začasno vodstvo realke v Ljubljani, a s koncem tega meseca je bil imenovan za ravnatelja realke, pozneje realne gimnazije v Mariboru. Tu je doslužil svojih obveznih 35 let in je 7. febr. 1932 stopil v pokoj, ki ga je užival v idealnem krogu svojih sorodnikov — ostal je neoženjen — v Ljubljani, vestno zasledujoč prosvetni napredek našega naroda, posebno vdan svoji ljubljenci — botaniki in razvedrilu — planinstvu. — Leta 1927 je bil odlikovan z redom sv. Save IV. stop.

V svojih predmetih je bil Zupančič odličen strokovnjak. Za matematiko je to javno dokazal kot sodelavec pri šolskih knjigah: Matek-Zupančič, Aritmetika

za VI.—VIII. razred gimnazij, Aritmetika za višje razrede realk, Geometrija za višje razrede realk. Razprave je tudi objavil v šolskih izvetjih goriške in mariborske realke. Da sledi napredku fizike, je pokazalo njegovo zelo nazorno predavanje (v Proforskem društvu v Mariboru) o Einsteinovi teoriji. Spisal je tudi brošuro o zrakoplovstvu.

Izven svoje stroke si je Zupančič pridobil obsežno, predvsem praktično znanje v rastlinstvu. Z vladnim svetnikom prof. Alfonzom Pavlinom je leta in leta prehodil hrib in dol ter mu pomagal nabirati in določevati naše domače rastline; poglobil se je v botaniko in vzljubil cvetke tako, da je porabil vse prosti čas za izlete, na katerih je — ker je hodil navadno sam — nabiral, določeval, shranjeval in studiral svoje ljubljene — ljubezniva poteza krepkega moža, neutrudljivega hodca! Ta posel mu je bil do zadnjega najljubše razvedrilo in mu je ohranil duševno svežost. Viden in trajen uspeh tega večdesetletnega zanimanja je brošura »Mestni parki v Mariboru«, ki mu jo je 1927 izdalo in založilo ob svoji petdesetletnici Olepševalno in tujskoprometno društvo za mesto Maribor in okolico. V njej so vzorno pregledno določene in našteje vse rastline, ki se nahajajo v 5 mariborskih parkih.

V neposredni zvezi z Zupančičevim strokovnim zanimanjem za rastlinstvo je njegova vnetost za planinstvo. Vsaka planinska pot mu je bila botaničen izlet, oko mu je spotoma neprestano iskalo znank in neznank; te so mu delale družbo, da mu samemu nikoli ni bilo dolgčas, in so ga spremljale vso pot do doma, do studija, do herbarija. Na svojih planinskih izletih je prehodil prav vse slovenske gore, od Triglava (z njim sem hodil s Triglava po Kugyjevi poti in Komarju — pred 30 leti) do Kleka, od goriških Brd do Gorjancev; govoril pa o turah ni. Z našim Planinskim društvom je bil v tesnih stikih. Ko se je 28. jan. 1911 ustanovila Goriška podružnica SPD v Gorici, ji je bil in do odhoda ostal načelnik. V Mariboru je takoj pristopil k novoustanovljeni Mariborski podružnici SPD in je prevzel (1921) mesto odbornika; v odboru je pokazal, da z veseljem obrazom nasvetuje, prevzema in izvrši najresnejše delo. Njegova brza zgrajljivost in pametna izkušnja je večkrat odločala v kritičnih zadevah. Posebna zasluga mu gre za preureditev in oskrbo koč na Klopnem vrhu in za številna zastopstva kot delegat. Po odhodu ga je podružnica pogrešala pri zabavah in pri delu.

»Planinski Vestnik« ga šteje med svoje najspretnейše sotrudnike. Ko sem proti koncu leta 1908 — ob prazni miznici — prevzel uredništvo »Vestnika« in šel na pridobivanje sodelavcev, sem svojega ljubega Jaka, pobratima še iz Kranja, napotil, naj napiše kaj planinskega iz okolišev svojega službovanja in zanimanja. Res mi je takoj za leto 1909 poslal svoje »Izprehode po Gorjancih«, ki so izšli v šestih številkah tega letnika; za letnik 1910 pesniško navdahnjeni botanični spis »Planinec — prijatelj rožic« (str. 119—127), v letniku 1911 je izšel v 4 številkah živahen opis »Okolice Gorice v luči turistik«. Spisi kažejo očitno pisateljsko spretnost, na osnovi zanesljive stvarnosti živahen slog s pristnim humorjem, tako da bi prijatelj Jaka mogel postati vzporednik prijatelju Janku (Mlakarju), ko bi ga valovi življenja pustili na pisateljskem polju; razlika pa bi bila ta: Janko ostane resen ob smehu, Jaka se smeje najprej sam...

Zupančič spada med planince, ki pohajajo znane in množici neznane planine leto za letom, teden za tednom, se izzivljajo v njih, izlivajo vanje svoja čustva pa se vračajo tiho v svoje tihe domove. Le prav tesen krog intimnikov pozna te planince. Hvaležni bodimo usodi slovenstva, da jih je več, nego si mislijo vidnejši gorohodci! Nepozabni pobratim Jaka zdaj ne more več zameriti, da ga je kot takega razodel stari njegov tovariš in prijatelj

Jože Tominšek.

V SPOMIN DUŠANU KLEPCU*

Takrat, ko si poslednjič stopil med naše skalne velikane, tisti večer, ko so poslednjič zablestele mogočne planiške stene v zarji zapadnega solnca, ko so

* Pravnik Dušan Klepec se je 29. junija 1939 smrtno ponesrečil v Jalovcu. Ob zaključku zadnje številke smo (str. 248) o nesreči na kratko poročali. Ker se iz zunanjih in notranjih razlogov ne zdi umestno, da bi po razdobju med obema številkami prinašali o nesreči podrobno poročilo, kakor ga je sestavil Dušanov tovariš Uroš Zupančič, objavljamo tu istega pisatelja in prijatelja čustveni izraz prekrosmrtnega tovarištva. — Uredništvo.

grebeni gora okoli tebe metali dolge sence preko doline, nisi ti zaslutil, da te sonce poslednjič obseva z rdečo večerno zarjo, ki je tako lepo okrasila vso Planico, ti tega nisi zaslutil, ti, ki si bil človek večne bodočnosti.

Dvignilo te je sonce, ki je tako razkošno obsevalo naše skalne velikane; zvalila te je Planica, poklical te je Jalovec. Vstal si izza obložene mize, popustil si knjige in začetno globoko zasnovano delo. Zahotelo se ti je novega dela — dela v borbi, ki dela življenje plodno in močno ter ga pripravlja v teh težkih dneh za boljše čase. Na mogočnem Jalovcu si hotel dobiti vse to; zdi se mi, da sta si bila oba tako zelo enaka, oba drzna in zastavna. Sedaj pa, ko te ni več med živimi, sta si popolnoma enaka; oba molčita, v naših srcih pa sta velika — prevelika za marsikoga.

Drugo jutro pa so te izvabile planine in skale, vse v solncu ožarjene. Odpravil si se na pot, na dolgo pot... Ljubil si te divje skale, zagnane k modrini neba, ljubil si jih vse svetle v solncu... Sredi dopoldneva je nekje v steni na težkem mestu zapel svojo pesem klin, odmevala je pesem kladiva od šit do Jalovca, potem pa se je zgubila v hladnem ozebniku. To ti je bila poslednja pesem gora. Čez čas je postalo vse tiho, tako turobno in mrko, da smo zaslutili veliko bolest, izgubo enega najboljših izmed nas. Nekje visoko sredi naših peči, tik pod grebenom se je utrgala skala — kremen skala — nekje visoko pod oblaki, blizu samemu solncu, je orlu v silnem poletu in zagonu umolknilo srce in padel si v prepad. Bilo je nam, ki smo te poznali, kakor da smo postali veliki siromaki; tako nam je bilo hudo ko otroku, ki mu odvzamejo najdražje.

Tvoja živahna, pristna podjetnost ni dopustila, da bi miroval. Vztrajno si hotel dognati človekovo bistvo, iskal si ga večkrat prav blizu meje med življenjem in smrtjo. Predajal si se usodi. Veroval si, da je stremljenje vsega živega končno — svoboda, ki jo neskaljeno more doseči le močna osebnost, prekaljena, zbičana in skovana do največje možnosti. Človek mora biti podoben okleščenemu macesnu sredi naših peči in trden ko skala naših sten. Vztrajno si se pripravljaj in koval, da bi tudi ti enkrat s svojimi ogromnimi sposobnostmi mogel kdaj odločno graditi nove, tako zaželeni dne, bil si pripravljen in zmožen storiti veliko za našo stvar. Taki ideali so ti bili vedno pred očmi, trosil pa si seme tudi med nas z vso voljo, da rodi zaželeni sad. Sledovi, ki si jih zaoral z globokimi brazdami med nas in jih plodno zasejal, ne bodo izginili zlepa. Tvoji cilji so naši cilji — tvoja pota so naša pota.

Vrelo je v njem tako živo, da smo se začeli bati zanj, preveč bi hotel storiti za svojo stvar, predaleč bi ga izvabila pot idealizma. Pa smo mu dejali, da le živi koristijo stvari, smejal se nam je in pokaral nas je lepo, zakaj se bojimo zanj; »rešujte se sami,« je dejal. Ker pa je veroval v usodo in vedel, da je življenje za delovnega človeka kratko, je hotel ta čas koristno izrabiti.

Dušan, hvala ti za vse! Gotovo si tam preko nekje našel mir, spočij se... Prišel si v nov, srečnejši svet; tam so te pričakali oni, ki so odšli po isti poti že zdavnaj pred teboj. Žal nam je za one, žal za tebe. Žalosti mi gorjani ne poznamo, solze niso za nas; a veruj, da smo v strahu, kdo naj te nadomesti v naših vrstah, kdo naj nam vliva novega poguma, kdo naj prime za tvoje započeto delo!

Dušan, tolaži nas zavest, da je smrt dediščina vsakogar že od rojstva in da tebi poslednja pot ni bila težka; saj si padel na poti k cilju, za katerega si daroval velik del svojih sposobnosti in zlate dni mladosti. Zaslužil si, da ti tam preko naši ljudje Skalaši, ki so odšli pred teboj, dadó častno mesto; saj si bil njihovega kova.

Mnogo nas je, ki te izgube ne moremo prav doumeti; pa nas glej, kako hodimo za teboj in te iščemo na tvojih potih. Varuj nas — saj si nam bil pаметen vodnik!

Uroš.

Dve novi smrtni nesreči (Srdjan Svetek v Prisojniku, Albin Zupan v Špiku).
— Učiteljščnik Srdjan Svetek je, kakor vsako leto, prebil počitnice pri sorodnikih v Kranjski Gori; obhodil je vse bližnje gorovje. Popoldne 4. avgusta je s tovariši krenil iz Krnice v Prisojnikove stene nabirat planik. Ko si je iskal najlepših in najnevarnejših mestih, se je pod njim zrušilo kamenje, padel je v globino in obležal z razbito glavo na produ pod steno. Truplo so prepeljali v Kranjsko Goro; tam je šestnajstletni, nadarjeni in dobri, v svojih letih drzni mladenič bil pokopan.

Akademik — gradbeni tehnik Albin Zupan se je — kot Jeseničan — dosledno poglobil v planinstvo. Študiral je domače in tuje planinsko slovstvo o plezalni tehniki in o preplezanih prvovrstnih smereh; v praksi pa si je določil točen program, po katerem bo v skalah plezal. Za letoš si je izbral kar deset težkih vzponov; preplezal jih je bil že šest, kot sedmo si je predpisal severo-zapadno steno Špika, ki jo je bil v oktobru 1935 preplezal znani dolomitski vodnik Angelo Dibona z gospo Ano Escherjevo. Na to zelo težavno turo se je 27. avgusta odpravil Zupan sam. Naglo je pridobil na višini in je že preplezal Dibonovo polico, kar se je zgodila nesreča. Kaj je bil vzrok, ne vemo. Padajoče truplo pa je videl od spodaj turist Franc Šorli, ki je hitro splezal do njega, mrtvega; po izkaznici je ugotovil, kdo je, in je v Jesenice obvestil starše in reševalce o nesreči. Reševalci (Uroš Župančič, More, Dovjak, Dular, Jože Čop i. dr.) so truplo po štirih urah naporega dela prihodnji dan spravili pod steno, nato v dveh urah na postajo. — Pogreb je bil 30. avgusta na Jesenicah. — Tragična nesreča je zadela izmed Jeseničanov pri plezanju njega kot prvega; pri njegovih temeljitosti in resnosti je bilo pričakovati odličnih uspehov v njegovih planinskih podvigih. J.

Nezgodna na stehi Jalovca. (Medicinec Zlatko Marin si je zlomil levo stegno.) Alpinistični odsek SPD v Mariboru, ki ima med svojimi člani več spretnih mladih plezalcev, je letošnje poletje taboril v Martuljku. Vsi srečni so ti mladostno zagnani fantje sredi skalnih velikanov; vsako priliko izrabijo, da preplezajo kako steno. Boljši med njimi so v naših stenah preizkusili najmarkantnejše in najtežje smeri, a mladi se za poznejše čase solajo v lažjih.

V soboto, dne 29. julija, so člani tega Alpinističnega odseka: Zlatko Marin, Jogovič in Lopič, v družbi priznanih plezalcev Joža Lipovca in Pagliaruzziја zaplezali v severovzhodni steni Jalovca inž. Horna smer v dveh navezah. Prvo, v kateri je bil privezan Lopič kot drugi in Marin kot tretji, je vodil Jože Lipovec, v drugi je Pagliaruzzi imel na vrvi Jogoviča. V krasnem vremenu so plezalci varno in z užitkom napredovali v steni brez težav. Približno 150 m pod vrhom Jalovca, na varljivi peščeni stehi, se je Marin med plezanjem oprijel precej težke, omajane skale, ki se mu je pri dotiku zvalila na levo nogo. Sreča v nesreči je bila, da so bili plezalci na tem lahkem, a zaradi peščine nevarnem terenu še navezani; Marin je sicer omahnil, a tovariša sta ga obdržala, da ga ni skala potegnila s seboj v globino, očitno pa je bilo, da ima nogo hudo ranjeno. Bilo je okoli 13. ure. Na nadaljnje plezanje ni bilo misliti; plezalci so Marina spravili na kolikor toliko varen kraj. Pagliaruzzi, Lopič in Jogovič so pustili na mestu vso odvečno obleko in hrano ter odhiteli preko severnega grebena v dolino po pomoč, požrtvovalni Lipovec pa je ostal pri ponesrečenem, mu stregel in zgradil zasilno ležišče. Reševalci so brzeli v dolino, člani Rateške podružnice SPD so že ob 18. uri odšli iz Tamarja proti Jalovcu pod vodstvom Maksa Juvana, okrepčila in odeje so pomagali nesti še Janez Matjaž, Makovec Joža in Jožek. K ponesrečenecu so prišli v kritičnem času ob 11 pred polnočjo, ko je pričel pritiskati hud mraz (pod ničlo!) in je Marin prenašal silne bolečine. Odeje in okrepčila so bile dragocen doprinos k rešitvi brez nastopa komplikacij.

Na večer se je zbralo v Tamarju vse reševalno moštvo. Iz tabora v Martuljku so prihiteli vsi tovariši Alpinističnega odseka; na Jesenicah je prejel obvestilo o nesreči Uroš Župančič, vsi drugi Skalaši so bili z doma (s seboj je pripeljal le Stražišarja, plezalca Gartnerja in Žagarja). Okrajni zdravnik iz Kranjske Gore je dal dvema medicincema iz tabora navodila ter potrebne obveze in zdravila. Po 11 ponoči je vse reševalno moštvo pod vodstvom Uroša Župančiča odšlo na pot, računajoč, da pride na kraj nesreče z zoro. Ob 3 so bili že pri Marinu, ki se je vseh tovarišev razveselil, da so prišli v takem številu pomagat; junaško je prenašal bolečine. Ko je vzšlo sonce, sta z delom pričela medicinka, ublažila bolečine ter mu nogo fiksirala in povila. Marina so reševalci končno previdno zavili v vrečo in ga obesili na nosilni drog.

Ob sedmih je bilo vse pripravljeno za prenos v dolino. Po gruščastem terenu so ga odnesli na sam vrh Jalovca, nato popolnoma varovanega po zapadnem grebenu in se spustili navzdol po ploščah, kjer vodi zimska pot na vrh. Previdno varovani so sestopili skozi kamin na meli sedla med Malim Ozebnikom in Jalovcem. Bilo je poldne, sledil je daljši odmor.

Nato so nadaljevali pot skozi Ozebnik; tu skozi sta jim pot olajšala in zasigurala Ratečana Janez Erlih in Janez Mežik, ki sta ves dan sekala navzdol globoke in varne stopinje v strjeni sneg. Reševalci so storili vse, da je šlo reševanje brez ovir naprej; Zlatko kljub bolečinam ni črnil besedice. Pod snegovi so ga predejali na nosila; od tu dalje in še niže v dolini je šlo vse laže in hitreje izpod rok.

Reševanje je trajalo od sedmih zjutraj do šestih zvečer; bilo je eno najnapornejših v naših gorah, a je poteklo v najlepši slogi in v skupnem prizadevanju, da rešijo ugledni družini vrlega sina, sebi idealnega tovariša in goram oboževalca. Vsi želimo, da bi Zlatka skoraj zopet videli med prijatelji gora. Alpinističnemu odseku pa kličemo: »Strumno naprej po začrtani — jasni poti!«

Pri Tamarju je pričakal dr. Vilko Marin svojega sina sam, s priznanjem je ugotovil prav strokovnjaško obvezo in se je z ranjencem, ki je bil ves čas dobre volje, odpeljal v Maribor na normalno in — to z zadovoljstvom povemo — popolno ozdravljenje. — Pri tej nezgodi se je v vseh ozirih sijajno pokazalo in izkazalo ter je srečo prineslo pravo planinsko, požrtvovalno tovarištvo mladih, starejših in starih.

»Planinski Vestnik« in carski dvor v Sofiji. — Na razstavi jugoslovanske knjige v Sofiji so zlasti slovenske knjige zbujale po svoji številnosti in ukusni opremi splošno pozornost. Car Boris in knez Kiril sta osebno obiskala razstavo in sta z velikim zanimanjem ogledovala slovenske knjige. Knez Kiril se je posebno zanimal za »Planinski Vestnik«, katerega vezani letnik mu je bil poklonjen.

Holandski turisti v naših planinah. — Slovensko Planinsko društvo je preko holandske potovalne pisarne že za preteklo zimsko sezono privabilo holandske turiste, da so v dveh skupinah po 30 oseb bivali po tri tedne v Domu na Komni, ravno v času, ko so bile snežne razmere najugodnejše za smučanje. Holanci so bili tako prevzeti od lepote naših planinskih krajev, da so z osebno propagando pri rojaki privabili za mesec avgust osem manjših skupin, ki so si po spretnosti in nagonu porazdelile za poset Julijske in Savinjske Alpe, kakor jim je program sestavilo SPD. Gostje so bili z oskrbo v naših postojankah zelo zadovoljni.

Odkritje spominske plošče Alojziju Knafelcu. Starosti planincev, zaslužnemu planinskemu delavcu Alojziju Knafelcu je v spomin in zahvalo Osrednje društvo SPD v skalo pred kočo pri Triglavskih jezerih, ki ji je rajni (umrl 26. aprila 1937) bil društveni gospodar, vzdalo spominsko ploščo in jo s preprosto proslavo dne 2. julija 1939 odkrilo. Na ta dan se je ob enajstih zbrala okrog plošče četa planincev, med njimi sinova pokojnega, gg. inž. Leo Knafelc in Albert Knafelc. Predsednik Osrednjega društva SPD dr. Jos. Pretnar je v prisrčnem govoru orisal vsestransko, dosledno in preudarno planinsko delovanje slavljenca, prav posebnega, izrednega moža, kakor smo ga označili v Planinskem Vestniku 1937, 223—225, in je odkril ploščo, ki so jo planinci obilno okrasili s cvetjem. Na vrhu skale, ki je v njo plošča vzdana, stoji kot simbol macesen-viharnik.

Napis na plošči se glasi: »Planinski starešina Alojzij Knafelc, rojen 20. VI. 1859, umrl 26. IV. 1937, pol stoletja neumoren planinec, je neutrudljivo skrbel za pristopnost in domačnost slovenskih gora: zaznamoval je pota, risal zemljevide, varoval planinsko prirodo in vzgajal planince k stvarnemu delu. — To je zvestemu svojemu odborniku, gospodarju Zajezerske koče in hvaležnemu spominu napisalo Osrednje društvo SPD dne 2. VII. 1937.«

Za to stvarno besedilo se je Osrednje društvo odločilo izmed treh predlogov, katere sem mu sestavil na njegovo željo. Naj tu sem postavim tudi ostala dva predloga, namenjena v pesniški obliki za morebitno drugačno ploščo:

»Planine prehodil,
Slovence bodril,
po gorah jih vodil
in z delom učil.«

Ali:

»Gore slovenske prehodil, jim pota označil je bistro;
točen njegov pa naris gorniku zvest je vodnik.«

Dr. J. T.

Nova planinska postojanka na Gorjancih. — Uresničena je davna želja dolenskih planincev z Novomeško podružnico SPD: pri Sv. Miklavžu na Gorjancih je bila letos zgrajena planinska koča. Ta ima v pritličju prostorno klet, v prvem nadstropju veliko gostinsko sobo in kuhinjo, v drugem pa štiri opremljene sobe za 20 gostov. V navzočnosti nekaj stotin udeležencev z obeh strani Gorjancev ter zastopnikov planinstva od blizu in daleč je bila koča dne 9. julija otvorjena. Po sv. maši in blagoslovitvi je starosta dolenskih planincev, V. Lilijski, imel otvoritveni govor o pomenu nove postojanke in planinstva sploh.

Planinski tabor na Plešivcu. Glavni odbor SPD je za svoj drugi tabor z izrečno narodno pobudnim namenom izbral to znamenito, prav planinsko goro, na katere vrhu je pred okoli 340 leti škof Hren posvetil trdno zidano cerkev sveti Uršuli; v svojem zapisniku je posvetitelj zabeležil in nam ohranil za goro ime »Plešivec«. Zraven cerkve ima Mislinjska podružnica SPD svoj planinski dom na lepi gorski trati.

Za tabor v nedeljo 3. septembra 1939 se je že prejšnji dan zbralo polno planincev; predvsem so se iz Ljubljane pripeljali člani Glavnega odbora s predsednikom dr. Jos. Pretnarjem, ki so jih srčno pozdravili odborniki Mislinjske podružnice z načelnikom M. Grmovškom iz Slovenjegrada. Čez noč in do jutra so se sešli planinci še od vseh strani, iz Celja, Maribora, Šoštanja, Guštanja, Mežice itd., po skrbni brigi Slovenjegradčanov dobro in toplo postreženi. V nedeljo do devetih so prispeli okoličani-domačini z bližnjih in daljnih vasi in kmetij k sveti maši, ki jo je v visokoplaninski cerkvi, vidni zlasti po vsej Savinjski dolini, daroval zastopnik Aljaževega kluba v Mariboru, profesor Ivan Bogovič, planinski tovariš prof. Mlakarja. Po maši se je za tabor združila pred Domom vsa pestra množica. Prvi jo je nagovoril in vse pozdravil nadzornik Miloš Grmovšek v imenu domače podružnice; v živem govoru je orisal zgodovino te gore in njene cerkve ter z njo združenega planinstva in krepko pokazal na pomen tega tabora ravno na gori, od koder se vidi daleč naokoli, tudi proti Gosposvetskemu polju. — Nato je za Glavni odbor dr. Jos. Pretnar, burno pozdravljen, s krepkimi in odločnimi besedami, umestnimi posebno v današnjih časih in na tem mestu, povedal, kako slovenski planinec ljubi svojo, povsod res svojo zemljo, ter zavestno ugotovil, da je za obrambo te lastne zemlje pripravljen vsak: tisti, ki jo obdeluje, in oni, ki jo občuduje.

Izmed odličnikov, ki so se tabora udeležili, imenujemo zastopnika kr. banske uprave g. Janka Vodopija, okrajnega načelnika dr. Franca Hrašovca, predsednika Legije koroških borcev dr. Poharja. — Na predvečer so ob Domu pokali možnarji in goreli so kresovi na Mali Kopji, na Kremžarjevem vrhu in na Plešivcu samem (ob prigradnih pesmi L. Zorzuta). Saj je Mislinjska podružnica obhajala obenem svojo dvajsetletnico; o njej bomo poročali posebej. J.

Darovalci za Mladinski dom (po vrsti, kakor so dohajala darila do 16. septembra 1939): Nabiralne akcije v ljubljanskih šolah 227 din, Hinko Mülleret, Ljubljana, 20 din, Konrad Javoršek, Ljubljana, zavarovalnica Jugoslavija, 25 din, Janko Mlakar, profesor, Ljubljana, 50 din, Podružnica SPD Slovenj gradec 50 din, Karel Čuk, župnik, Kranjska Gora, 5 din, M. Rauch, lekarnar, Kranj, 50 din, dr. Bogdan Žužek, odvetnik, Ljubljana, 50 din, Martin Mastnak, gimn. ravnatelj, Maribor, 50 din, Peter Janežič, Ljubljana, 50 din, Avgust Jenko, Ljubljana, 100 din, Oton Detela, Predvor pri Kranju, 20 din, I. Hutler in drug, Maribor, 50 din, Pavle Anderlič, Ljubljana, 10 din, Ana Lajovic, Zagreb, 50 din, Lojze Sunčič, provizor, Frankolovo, 20 din, Anton Stergar, Kamnik, 10 din; skupaj 837 din. Priporočamo se za nadaljnja darila. — Položnica za prispevke v prid Mladinskega doma SPD je bila priložena zadnji številki Planinskega Vestnika.

† **Bogumil Kajzeli.** — Nenadoma je 16. avgusta umrl. Kot »Pipar« je bil idejni soustanovitelj našega Planinskega društva, njegov član pa od početka in gorohodec do zadnjega. Spomnili se ga bomo v posebnem sestavku.

Spomni se svoje mladosti in daruj za Mladinski dom SPD ob Bohinjskem jezeru!